

Odplake v Savo — Naše vode so vsebolj onesnažene, letos poleti je prišlo do večjih pomorov rib tudi na Gorenjskem. Najhujše so industrijske odplake, zaradi katerih za več let zamre vse življenje v vodi. Najhujše se obetajo leta 1983, ko bodo spustili vodo iz hidrocentrale Moste, pogubne pa so vsakršne odplake, ki prihajajo iz naših delovnih organizacij. Prav gotovo niso bile nedolžne te odplake, ki so jih v petek, 21. avgusta, izlili v naraslo Savo pred novim savskim mostom v Kranju. — Foto: Marjan Ajdovec

Leto XXXIV. Številka 65

Ustanovitelji: občinska konferenca SZDL
Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka
in Trzin — Izdaja: Časopisno podjetje
Glas Kranj — Glavni urednik Igor Slavec
— Odgovorni urednik v. d. Jože Košnjek

GLAS

Kranj, torek, 25. 8. 1981
Cena: 7 din

List izhaja od oktobra 1947 kot tednik,
od januarja 1958 kot poltednik, od janu-
arja 1960 trikrat tedensko, od januarja
1964 kot poltednik ob sredah in sobotah,
od julija 1974 pa ob torkih in petkih.

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA GORENJSKO

V SREDISCU POZORNOSTI

Mrtve vode obtožujejo

Gorenjska je bogata z vodnimi viri, a iz leta v leto se vsebolj obtožujejo, da so živi in čisti le še naši izviri in studenci, a še te vztrajno hočemo uničiti. Dediščina preteklosti, ko nam je bila kanalizacija redna skrb, industrializacija, ki prinaša s seboj na tone odpadkov ter naša nenehna in vztrajna malomarnost dosledno in zanesljivo uničujejo vodotoke, kamorkoli se že obrnemo.

Voda je čista, ko teče po sedmih kamnih, so dejali nekoč. Danes pa in ne more biti čista, če preteče na tisoče kamnov, kajti odplake, ki jih mora sprejemati, niso nedolžne. Industrijske so, te pa za nekaj časa ali kar za stalno povsem uničijo reko.

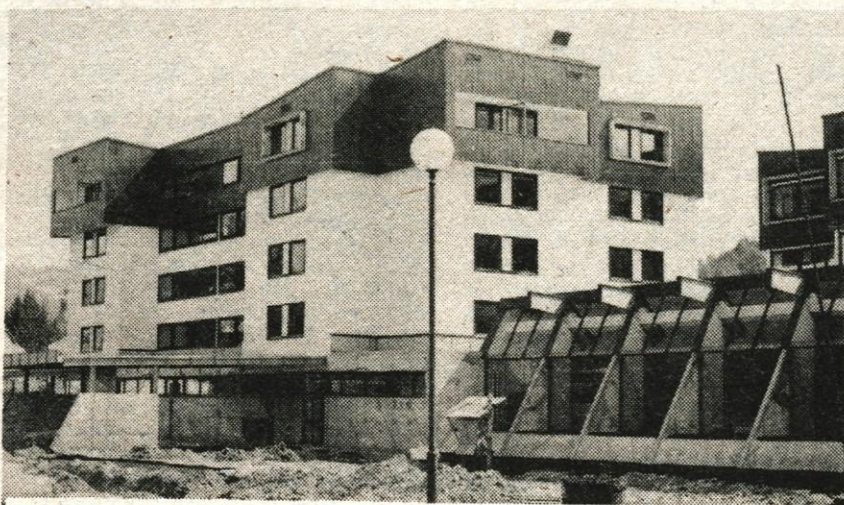
Najbolj se seveda zgrozimo tedaj, ko se ob obali ali obrežju igrajo pomorjene ribe. Voda je poslana v analizo, ki odkrije amoniak, hipoklorit, klor, težke kovine ali odplake raznoraznih drugih vrst, ribiči se prijemajo za glavo, onesnaževalci, če jih odkrijejo, plačujejo kazni. Takšno množično uničevanje je kaznivo dejanje, ki seveda denarno kaznuje, zagrožen je celo zapor. A le malokdo je bil do zdaj zaradi tega zaprt, denarne kazni pa so iz ustreznega sklada namenile pač delovne organizacije. Se huje je, da večkrat onesnaževalci sploh niso odkriti, da se zadeva pozabi, čeprav je v reki ali celo v gojitvenem potoku zamrlo življenje za nekaj let.

Najbolj skrbijo in najbolj — pri tako množičnih zastrupitvah vodotokov, kakršne beležimo to poletje po slovenskih in tudi gorenjskih vodah — v Kamniški Bistrici, v Železnikih, v Mengšu, v Trziški Bistrici — trpijo ribiške družine. Leta in leta si prizadevajo, da vlijajo v reke in potoke na tone rib, potem pa je potreben le trenutek nepazljivosti ali malomarnosti in zarod je uničen, z njim pa tudi živo v vodi. Kaj bi, denimo, danes vlagali ribiči v Savo od živega živa v vodi. Kaj bi, denimo, danes vlagali ribiči v Savo od živega živa v vodi. Kaj bi, denimo, danes vlagali ribiči v Savo od živega živa v vodi.

A vse to nikamor ne vodi, kakor je treba dosledno preprečiti vsako drugo množično ali drobno onesnaževanje. Ribiči pravijo, da ni res, da »krivca« ni lahko izslediti. Tisti, ki spusti v vodo strupene odplake, je še kako znan in moral bi biti ostro kaznovan. A ne delovna organizacija, ki plačuje milijonske odškodnine, temveč prav tisti posameznik, ki se mu pri delu ne ljubi ravnati pametno, ki mu je vseeno, kam spusti odplake. Odškodnine so visoke, a niso nadomestilo za škodo, obenem pa je še kako nespametno, da škodo plačuje delovna organizacija, vsi delavci in da ni najstrožje kaznovan prav tisti, ki je bil pri delu malomaren.

In spet smo pri temeljnem vzroku: pri vzgoji in miselnosti, da voda pač vse odnese. Žal ni tako in zaradi brezbrzičnosti posameznikov, ki so še kako znani, postajajo naše vode vse bolj umazane, smrdljive in tako počasi, a zanesljivo umirajo.

D. Sedej

Škofja Loka — V ponedeljek, 7. septembra, bodo na Podnu v Škofji Loki odprli novo šolo usmerjenega izobraževanja, v kateri bodo imele pouk vse usmeritve srednjega šolstva, ki bodo potekale v škojloški občini. Šolo so zgradili z denarjem, ki so ga prispevale delovne organizacije škojloške občine in izobraževalne skupnosti, nekaj denarja pa je šlo tudi iz občinskega samoprispevka, ki ga plačujejo od novega leta. Ker se je gradnja zakasnila za teden dni, bodo imeli srednješolci pet dni daljše počitnice. — Foto: L. Bogataj

Več kvalitetnega jekla

Jesenice — V temeljni organizaciji združenega dela Hladna valjar na Jesenicah so v prvem polletju letos izvaljali okoli 38.000 ton jekla ali za okoli 7.000 manj kot v enakem lanskem obdobju. Vendar pa so kljub planskemu zaostanku zaradi pomanjkanja surovega jekla v strukturi proizvodnje dosegli pozitivne rezultate. Tako so izvaljali za 4.000 ton več dinamo jekla in za 1.276 ton več nerjavnega jekla kot v enakem lanskem obdobju.

Pomembne rezultate so dosegli tudi pri izvozu, saj so v prvem polletju izvozili za 35 odstotkov več kot lani. Ob tem pa so izvaljali še okoli 1200 ton jekla za Metalko, ki je bil namenjen izvozu in tako so jeseniški železarji namenili za izvoz za 41 odstotkov več kot lani v prvem polletju. Izvožena količina pa predstavlja 18 odstotkov dosežene pro-

izvodnje ali 37 odstotkov vsega izdelanega dinamo jekla.

V hladni valjarni so tudi povečali izplen, medtem ko za storilnost ugotavljajo, da je v upadanju.

V hladni valjarni imajo precejšnje težave z vzdrževanjem, vendar ugotavljajo, da je bilo letos manj energetskih, tehnoloških in kvalitetnih zastojev, medtem ko jim je delavcev še vedno primanjkovalo.

V šestih mesecih so bili tako deloma pod planom, vendar niso zabeležili izgube. Precej pa so se povečale obveznosti iz dohodka in zato jim je ostalo manj čistega dohodka kot so pričakovali. Izgubo iz prvih mesecev letošnjega leta so pokrili. K boljšemu poslovnemu rezultatu pa so predvsem prispevali boljši izplen, kvalitetnejša proizvodnja ter stroški, ki so bili nižji kot so planirali. D.S.

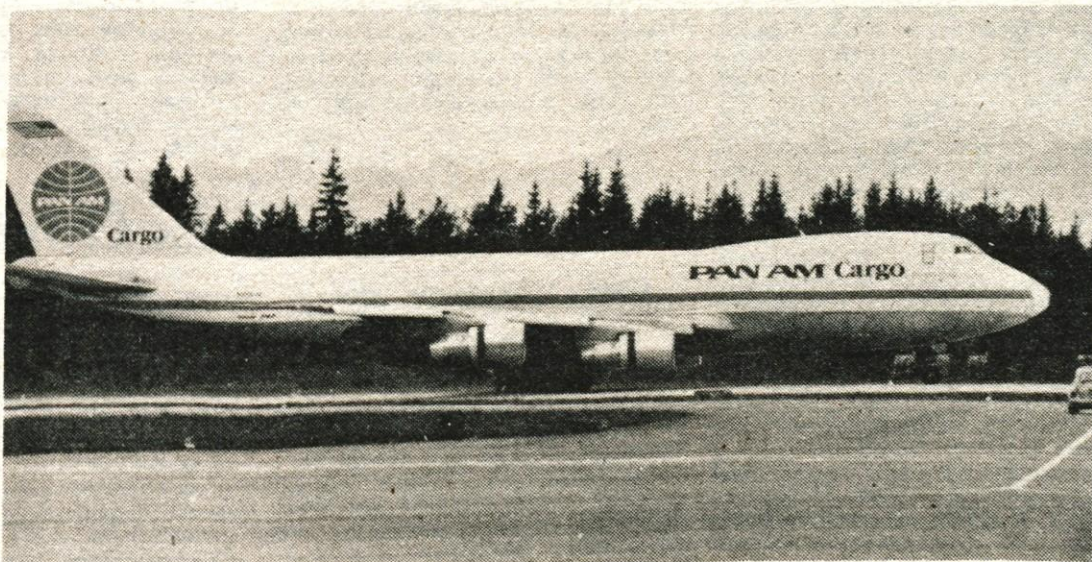
Zasedanje zveznega izvršnega sveta Prvi dogovor za prihodnje leto

Prvič v zadnjih letih se je zgodilo, da je zvezni izvršni svet že avgusta tekočega leta začel razpravo o politiki družbenoekonomskega razvoja v prihodnjem letu na osnovi gradiva, ki so ga pripravili zvezni organi. Zato je upravičeno pričakovati, da bo resolucija o družbenoekonomskem razvoju v prihodnjem letu z vsemi dodatnimi dokumenti sprejeta do konca letošnjega leta, kar bo združenemu delu omogočilo pravočasno seznanitev z glavnimi značilnostmi ter pogoji gospodarjenja v prihodnjem letu. Zvezni izvršni svet se je na zadnjih zasedanjih pretekli teden tudi odločil, da bo v prvih dneh septembra obravnaval osnutek resolucije o temeljnih smernicah in okvirnih politikah družbenoekonomskega razvoja v prihodnjem letu z vsemi spremljajočimi dokumenti. Pozitivno gre tudi oceniti odločitev zveznega izvršnega sveta, da mora biti resolucija predvsem instrument za uresničevanje gospodarske politike v prihodnjem letu, ki mora biti usklajena z našimi načrti za srednjeročno obdobje. Deklarativni dokument je odveč. Potreben je akcijsko usmerjen dogovor, ki bo vseboval le bistvene naloge in cilje v prihodnjem letu. V bistvu bodo enake letošnjim, je menil izvršni svet. Gospodarska ustalitev bo glavna naloga in za njeno uresničitev bo potrebna prizadevnost vseh. -jk

Planinec omahnil

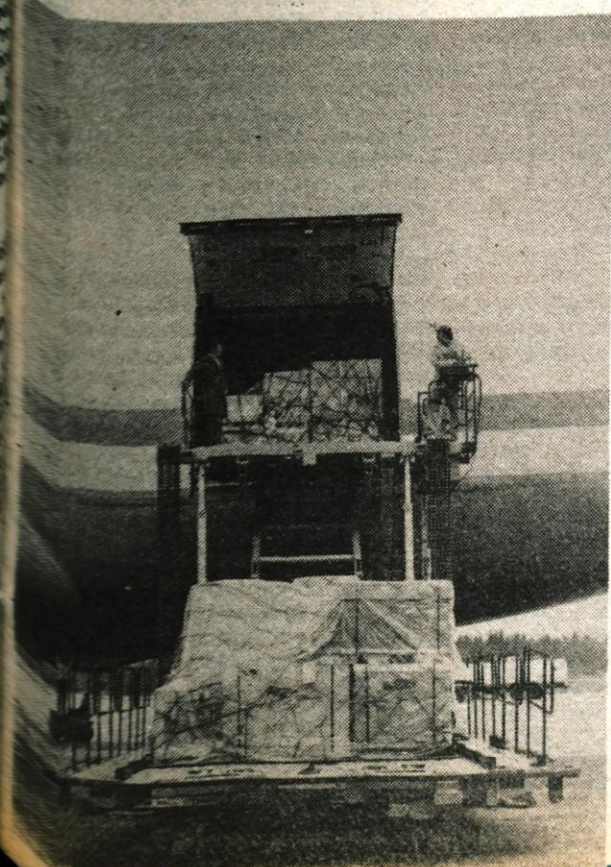
V soboto, 22. avgusta, ob 10. uri dopoldne sta se Zoltan Mesaroš (roj. 1964) iz Sente skupaj z Mihajlom Bertijem namenila od koč pri Sedmerih jezerih na Vrh Tičarice, kakih 1500 metrov od koč. Ko sta prišla Pod skalo je Mesaroš predlagal smer v levo, da bi preplezala steno do vrha. Prvi je plezal Berta in ko je že bil skoraj pod vrhom, je za seboj slišal kotaljenje kamnov, Mesaroša pa ni videl več. Vrnil se je v koč pri Sedmerih jezerih in o nezgodi obvestil prijatelje, nato pa so s Komne telefonirali v dolino po pomoč.

Ko so štirje reševalci, med njimi sta bila tudi zdravnik in miličnik, prispeli do ponesrečenega Mesaroša, ki je zdrknil kake 300 metrov v globino, so bili že prepozni, saj je zaradi hudih ran že izdihnil. Helikopter je pokojnega prenesel v dolino.

Tovor potuje po zraku — Brniško letališče je edino v Jugoslaviji usposobljeno za sprejem in odpremo največjih tovornih ali popularno imenovanih kargo letal. Pred dvema mesecema so delavci letališča dobili novo pridobitev — sodobno elektronsko vodenno dvigalo, ki lahko do višine 5,5 metra dvigne ali spusti 18.200 kilogramov težak tovor. Dvigalo je nepogrešljiv pomočnik tudi pri odpravi ali sprejemu potniških letal Jata, ki letijo do New Yorka. Lani je brniško letališče zabeležilo 8000 ton tovornega pro-

meta, letos pa ga bo za okrog 15 odstotkov več. Pretekli petek je brniško letališče sprejelo nov pomemben tovor. Pristalo je veliko letalo Boeing 747 družbe Pan American z okrog 90 tonami tovora. Priletelo je iz New Yorka, Chicaga prek Bruslja na Brnik in prineslo opremo za električne lokomotive. Kako usposobljeni so delavci našega letališča za sprejem in odpravo takšnih tovorov, pove podatek, da je bil tovor zložen v dobri uri! (jk) — Foto: M. Ajdovec

PO JUGOSLAVIJI

Domače blago za devize

Od sobote naprej je mogoče za devize kupiti domače izdelke in to po nižjih cenah. Dopolnilni predpisi natančneje določajo vrsto izdelkov, za katere ni treba plačevati temeljnega prometnega davka, kot tudi nekatere tehnične podrobnosti in s tem so odpravljene vse administrativne ovire za nakup našega blaga za devize. Tako bodo lahko občani, ki se odločijo za takšen nakup, dvignili devize s svojih računov in jih prodali bankam v točnem znesku, kolikor znaša cena kupljenega izdelka, znižana za znesek prometnega davka. Lahko bodo ceneje kupovali tiste izdelke, ki so na seznamu za cenejšo prodajo. Tuji državljani bodo svojo valuto menjali v menjalnicah, ki bodo v vseh prodajalnah.

Med izdelki za cenejšo prodajo imajo največ popusta pomivalni stroji, pri katerih znaša popust 25 odstotkov. Temeljnega prometnega davka ne bo treba plačati tudi za gradbeni material, motorna vozila, barvne televizorje in stereo naprave in sicer bodo ti izdelki cenejši za 17,5 odstotkov. Avtomobili domače proizvodnje bodo cenejši za 8 do 14 odstotkov, vendar le do cene 180.000 dinarjev. 8 odstotkov popusta bo tudi pri nakupu stavbnega lesa, pohištva, bele tehnike, najnižji popust pa bo za obutev in tkanine.

Varčevanje s kilovati

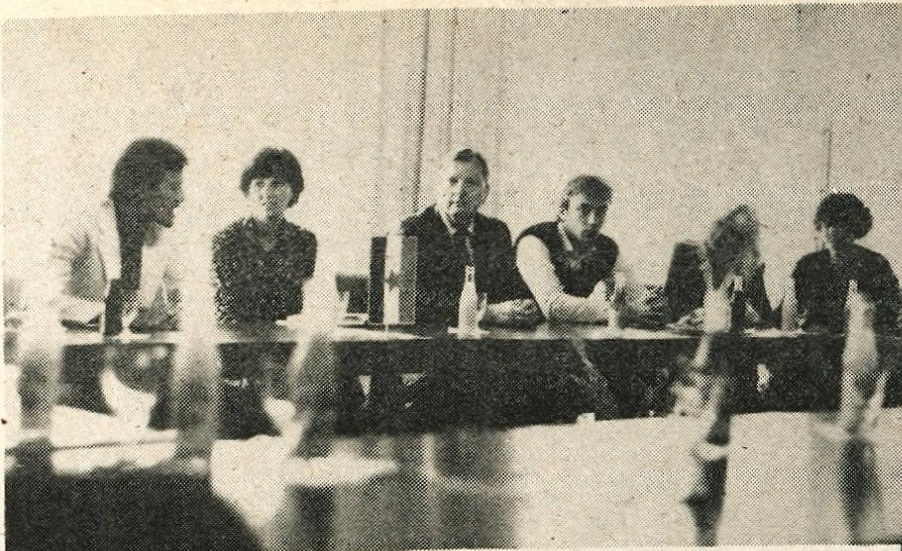
V Črni gori menijo, da bo električne energije primanjkovalo tudi jeseni, če bo položaj takšen, kot je sedaj. Zato so porabnike po vsej republiki ponovno opozorili, da morajo varčevati z elektriko. Veliki industrijski porabniki, elektrodistribucija in posamezniki morajo poskrbeti, da ne bomo po nepotrebnem trošili električne energije, saj sedanja količina vode v rekah in akumulacijskih jezerih zahteva čimprejše ukrepe za odpravo energetske krize.

Enodnevni zaslužek za potresnike

Predsedstvo CK ZK Bosne in Hercegovine in predsedstvo SR BiH sta dala pobudo vsem delovnim organizacijam v republiki, da kot pomoč pri odpravljanju posledic potresa v Bosanski Krajini prispevajo vsaj enodnevni zaslužek. Tisti, ki imajo večje zaslužke, naj bi prispevali več. Predsedstvi sta sklenili, da bodo prizadelemu območju pomagali s petdnevni zaslužkom vseh zaposlenih.

Zaslužki vse manjši

Že prva jesenska seja predsedstva zveze sindikatov Jugoslavije bo posvečena osebnim dohodkom, ki po zadnjih razpoložljivih podatkih zaostajajo za dohodkom in tudi rastjo produktivnosti dela. Tako po lanskoletnih prizadevanjih, da bi osebno porabo omejili, že dalj časa padajo realni osebni dohodki, čeprav gospodarski rezultati omogočajo pogumnejšo delitev dohodka. Realni osebni dohodki so v gospodarstvu padli za 7 odstotkov, za 10 odstotkov pa zunaj gospodarstva in kar za 11 v družbenopolitičnih skupnostih.

Sprejem pobratimov — Skupino Angležev, ki se mudi v Kranju v okviru bratske izmenjave med Kranjem in Oldhamom, je v petek v imenu predsedstva občinske skupščine sprejel predsednik izvršnega sveta Milan Bajžeti. V nagovoru jim je izrekel dobrodošlico in zaželel prijetno bivanje v prijateljskem Kranju, potem pa jim je na kratko orisal zgodovino mesta, njegov današnji razvoj in znamenitosti, ki si jih gostje lahko v dveh tednih bivanja pri nas ogledajo. V prijateljskem razgovoru so si pobratimi izmenjali spomine na pretekla bivanja v obeh pobratenih mestih, gostje pa so pokazali še posebno zanimanje za tokove gospodarskega razvoja in družbenoekonomske ureditve pri nas. — Foto: D. Žlebir

Prevelika pričakovanja?

O obveznih in manj obveznih počitniških praksah dijakov poklicnih in srednjih šol ter študentov je sleherno leto prelitega precej črnila, bodisi zaradi kritike praktikantov bodisi slabe volje delodajalcev, vse pa z namenom, da bi papirnata vojna rodila kake otipljive sadove in pomirila obe prizadeti strani z bolj smiselnim počitniškim delom.

Med mladimi je bilo namreč doslej že kar lepo število pritožb, da je praksa bolj ali manj formalno odpravljanje počitniških obveznosti, ki spadajo v šolski program in razne študijske pogodbe, k nabiranju pravih delovnih izkušenj pa le malo pripomore. Večidel dolgočasna fizična opravila, mehanično ponavljanje enih in istih gibov vse tri tedne, kuhanje kave, prinašanje malice za ves oddelek, so obveznosti mladih, ki naj bi se v nekaj kratkih tednih kar najbolj poučili o delu.

V kranjskem Kovinsko-obrtnem podjetju je trenutno deset praktikantov, ki s podjetjem nimajo sklenjene učne pogodbe. Štirje od njih prihajajo iz tehnične šole v Ljubljani, trije so iz poklicne šole, v skupnih službah pa delajo tri dijakinje srednje ekonomske šole. Praktikante, ki jih podjetje sprejema mimo svojih običajnih pogodbenih obvez, uporabijo v času letnih dopustov predvsem za zamenjavo delavcev, ki so v tem času odsotni. Obseg dela je seveda nekoliko prevelik za neuke praktikante, vendar od njih ne zahtevajo toliko kot od redno zaposlenih delavcev. Navadno morajo opraviti le nujno tekoče delo, tako da koncem dobe, odmerjene za prakso, ostane več kot pol neopravljenega. Torej ne gre razmišljati o ekonomski računici mladim na praksi, pač pa predvsem o obvezah, ki jih zahteva njihov učni program. V podjetju pravega mentorstva pravzaprav ni, mlade prvi dan le seznanijo z delovno organi-

zacija, jih popeljejo na ekskurzijo po oddelkih, v samo delo pa jih uvajajo delavci, ki delajo na podobnih delovnih mestih.

Organizacija počitniške prakse in tudi programi, izdelani v posameznih šolah in delovnih organizacijah, vse to je bolj ali manj tradicionalno. Od take prakse, ki že vrsto let ne vidi čez omejeno pregrado, pa je tudi težko pričakovati kake posebno bleščeče rezultate. Praksa, ki naj bi imela namen privzgjati spoštovanje do dela, spoznavanje najrazličnejšega obsega del od proizvodnje do zahtevnih ustvarjalnih postopkov ter seveda tudi prodiranje v samoupravno življenje proizvodne baze, ostaja okostenela, neživljenjska. Že res, da so programi nekaterih šol resnično usklajeni z bodočim delom, ki ga bodo sedanji praktikanti opravljali med počitnicami, res je, da jih tako delo pripravlja na njihovo obdobje ustvarjalne delovne zrelosti, a še več je takih, ki izpovedujejo, da si tako delo ob sedanji praksi težko predstavljajo. Rešitev je bržkone v nekoliko pestrejšem pristopu do prakse v združenem delu. Ko bi mladim omogočili kroženje po različnih delovnih mestih v tem mesecu prakse in vsa naslednja leta počitniškega spoznavanja neke delovne organizacije, bi bil to že prvi korak k uspehu. Dijaki bi imeli vpogled kaj dlje kot le do meje svojega zelnika in nevarnost enostranske presoje dela bi s tem odpadla. Tudi strokovni delavci bi se morali mladim na njihovem delu bolj posvetiti, sprva morda le s teoretičnim prikazom dela, kasneje pa tudi s praktično pomočjo, ki pa naj ne bi bila zgolj formalna, kar je dandanes bolj pravilo kot izjema sleherne počitniške prakse. In tudi primerna nagrada za trud bi morala mladim vliati ponovne motivacije in pravega odnosa do dela.

Že naslednje leto se obetajo tudi prve spremembe na tem področju. Baje se v sistemu usmerjenega izobraževanja bolj vsebinsko lotevajo tudi te vrste vprašanj. Mlademu človeku, ki se bo prvič srečal z združenim delom, bo omogočena strokovna pomoč dobro usposobljenih inštruktorjev, ki mu bodo omogočili spoznavanje različnih oblik dela na različnih kvalifikacijskih stopnjah. Izkušnje se bodo gradile od najbolj enostavnega rutinskega dela, od tekočega traku, do drugih, zahtevnejših oblik, ki predvidevajo tudi več znanja.

D. Ž.

Krajevni praznik v Ljubnem

Ljubno — Ljubno je bila ena prvih vasi, v kateri se je okupator krvavo maščeval za svoje neuspehe nedolžnim ljudem. Tako so Nemci že 24. avgusta 1941. leta ustrelili pet domačinov, vendar jih je pozneje pod streli sovražnikov padlo še veliko. V Ljubnem stoji spomenik, na katerem je vklesanih štirideset imen.

V spomin na prve padle v NOV v Ljubnem pri Podnartu vsako leto 24. avgusta praznujejo svoj krajevni praznik. V počastitev letošnjega krajevnega praznika so v minulem tednu imeli več športnih prireditev. V soboto, 22. avgusta pa je bila v domu kulture lepa kulturna prireditev. V kulturnem programu so sodelovali: moški pevski zbor iz Podnarta in člani kulturno umetniškega društva Ljubno. Slavnostni govor je imel predsednik skupščine krajevnih skupnosti Ljubno Stane Žibert v katerem je opisal pomembne dogodke med NOV in povojne delovne uspehe v krajevni skupnosti. Zaključne prireditve v počastitev krajevnega praznika pa so bile v nedeljo, 23. avgusta. KK SZDL je izdala pred praznikom tudi svoje krajevno glasilo »KRAJAN« v katerem je seznanila krajanje o delu in življenju krajevne skupnosti, družbeno političnih organizacij in društev v krajevni skupnosti Ljubno.

C. R.

Krajevni praznik Gorij

Gorje — 28. avgusta praznujejo prebivalci trinajstih naselij krajevnih skupnosti Gorje krajevni praznik. Praznujejo ga v spomin na leto 1941, ko so Nemci na pobočju Rovarce v Spodnjih Gorjah ustrelili prve talce v tem predelu Gorenjske. V vseh štirih vojnih letih so se zavedni Gorjanci borili proti okupatorju in pri tem so številni žrtvovali tudi svoja življenja. Življenje je darovalo 159 domačinov, med njimi 17 prvoborcev. Nemci pa so se maščevali tudi tako, da so požgali vas Radovno in v plamenih je zgorelo 24 nedolžnih žrtev.

Vsa leta po vojni so vztrajno obnavljali svoja naselja, danes je na pretek viden na vsakem koraku. V okviru krajevnih skupnosti so letos krajanje glasovali že za drugi krajevni samoprispevek, s katerim bodo uredili pereče komunalne probleme

NAŠ SOGOVORNIK

Franci Kozina

Širjenje političnega obzorja

V soboto se je z razpravo o osnutku resolucije enajstega kongresa ZSMS zaključila letošnja poletna mladinska politična šola. Mladinske kranjske občinske konference ZSMS se že od vsega začetka odločajo za to obliko političnega izobraževanja. Letos se je je udeležilo 50 predstavnikov, med nimi tudi **FRANCI KOZINA**, sekretar občinske konference.

»Mladinska politična šola je višja oblika izobraževanja, kjer mladi širše seznanjajo z družbenimi problemi, kjer podrobneje spoznajo obliko in metode dela, te izkušnje pa potem prenašajo v svojo sredino. Na letošnji vsebinsko dokaj kvalitetni šoli — čeprav se da del seveda še izpopolniti — smo imeli priložnost kar najširše spoznanje današnje družbenoekonomske situacije, ki je iz trenutka v trenutku drugačna, in svojo vlogo, vlogo organizirane mladine, v njej.«

Kako se ta oblika izobraževanja loti od seminarjev, ki se jih v Kranju nekaj precej pogosto prirejajo?

»Seminar ne zajema tako širokega spektra obravnavanih tem, ob se posveča le enemu ali morda dvema problemoma. Politična šola pa globalno zajema skoraj vse strukturne probleme. Ti dve izobraževalni obliki se ločujeta torej vsebinsko in po metodi.«

Kakšna pa je bila metoda tokratne politične šole?

»Največji delež so zajemala predavanja v katerih, v katerih se izkristalizirala mnogoteri stališča, mnenja, pogledi. Plenarna zasedanja, kjer smo delali po skupinah, razdeljenih glede na posamezne delovna področja, pa so bila bolj praktične narave. Tu smo v glavnem postavljali vprašanja, ki se nanašajo na prakso v občinskih konferencah, tu smo si lahko nabrali najboljše izkušnje za naše nadaljnje delo.«

In kakšno izkušnjo prinaša mladinska politična šola mladinskim funkcionarjem?

»Mladinska politična šola je namenjena v glavnem mladim, perspektivnim kadrom, ki se v mladinski organizaciji začenejo srečevati z vodenjem, z določenim področjem. Izobražuje jih za osnovno dejavnost v ZSMS: seznanjanje s problemi, razkrivanje njihovega ozadja, skratka širjenje političnega obzorja, vse to nudi mlademu bodočemu funkcionarju podlago za pravilno presojo, s tem pa je tudi storjen prvi korak v praksi.«

Na mladinski politični šoli ste obravnavali tudi resolucije za enajsti kongres ZSMS. Kakšni so rezultati razprav?

»Že pogledi štiristo mladincev, udeležencev mladinske politične šole, so si močno različni, torej v prihodnjih nekaj mesecih, ko bodo o resoluciji odločali vsi mladinci, res lahko pričakujemo živahno razpravo in mnenja. Gre pa tudi za dopolnitve resolucije preteklega kongresa, ki je dokaj izčrpna, kot pa za nekaj povsem novega. Vendar se je v štirih letih med obema kongresoma marsikaj novega zgodilo, zato lahko pričakujemo tudi precejšnje dopolnitve. Na šoli nismo sprejeli dokončnih stališč, kajti to bo možno šele potem, ko bo baza izrele svoje predloge.«

D. Žlebir

Prve priprave na enajsti kongres ZSMS

Organizatorji letošnje mladinske politične šole v Vikrih trdijo, da je vsebinska zastavljenost tematike letos nekoliko drugačna. Skozi vrsto predavanj in skupinskih razprav, mladi namreč obravnavajo predvsem protislovja socialistične družbe, skozi neortodoksen prikaz zgodovine in temeljnih povojnih konfliktov pa odkrivajo za nekatere povsem nove stvari, glede na to, da je šolska interpretacija teh zadev bolj črna-bela in ostaja vrsta vprašanj nerazjasnjenih. Poglobljajo se tudi v sodobne idejne tokove med mladimi, iščejo družbene in ekonomske korenine razvzpeta punka, hkrati pa jih te teme ne odvračajo od nevarnosti birokracije, tehnokracije ter njune realne družbene moči. Vsa ta vprašanja, ki jih kritično obravnavajo, izhajajo iz temeljne pozicije delavskega razreda in subjektivno družbenopolitičnega življenja. Morda jih mladina le bolj intenzivno in kritično opazuje.

Med raznovrstnimi problemi, ki jih letos obravnava mladinska poletna politična šola, pomeni stičišče osnutek resolucije, ki so jo mladi sestavili pred enajstim kongresom slovenske mladinske organizacije. Dokaj široka razprava med 450 udeleženci, večinoma mladinskimi

funkcionarji, obeta dobro uspešnost le-teh, ki bodo do naslednjega leta vodili razprave mladimi v osnovnih organizacijah ZSMS.

Resolucija se posplošeno, vendar dovolj podrobno in konkretno loteva vseh področij družbenega življenja, iz katerih mladina ne bi izključena, zlasti se ne bi gre za njen položaj v okviru socialističnega samoupravljanja. Družbenoekonomske odnose vzgoja in izobraževanje sta temeljni najbolj na udaru, precejšnjo pozornost pa mladina posveča kadrovski politiki, mladim v tiststvu, idejnopoličnemu mladinskemu prostovoljnemu in splošni ljudski obrambi ter benim samozastiti. Morda le nekoliko utrinkov iz teze za resolucijo najbolj izrazito izpovedujejo mladim do ključnih družbenih vprašanj.

V drugem delu resolucije, ki tiče predvsem mladih, ki se izobražujejo, se podrobneje lotevajo strokovnih študijskih, »Kadrovski študijski se valorizirajo po skladno z odstotkom povprečnih osebnih dohodkov, ne pa s šolanjem življenjskih stroškov. Prizadevali si bomo za pravi valorizacijo vseh študijskih stroškov.«

Pozornost posvečajo tudi problematiki družbenega standarda mladih in študentov: »Poleg tega bomo borili proti deformaciji svobodne menjave dela na področju, zlasti še proti takim novonemu usklajevanju stanarin oziroma oskrbi rastočim študentom, ki samsko znižuje realno vrednost študijskega.« Pomemben premik obeta tudi na področju kmetijskega, mlade zadržali na kmetijah, potrebni »sodobni tehnološki jemi«, »hitrejši prenos kmetijske mladice«, »skladnejši razvoj kmetijstva s pospeševanjem le-teh hribovitih predelih...«

To so le nekatera izhodišča, katere opozarja resolucija. Na mladinski politični šoli so jo zaradi novrstnosti in shematiziranosti posameznih področij obravnavali po skupinah, nato pa na skupni razpravi.

D. S.

Setveni načrt gorenjskih pridelovalcev pšenice

Tudi obeti za večji odkup

Z gorenjskih polj naj bi ob prihodnji žetvi oddali mlinarjem in pekarnam vsaj devetsto ton pšenice — Edini družbeni pridelovalec KŽK Kranj jo bo posejal v enakem obsegu kot lani, pri čemer pa naj bi bil pridelek zaradi boljšega strokovnega dela višji za deset odstotkov — Gorenjska kmetijska zadruga se je obvezala za 300 ton pšenice, medtem ko je drugod na Gorenjskem najbrže ne bodo pridelovali za potrebe slovenskih pekarn — V ospredju še vedno gospodarski učinki pridelovanja pšenice

KRANJ - »Vrota tema« slovenskih kmetijcev v teh vročih avgustovskih dneh je vsekakor letošnji plenčni setveni načrt. Komitati setve so znani - skromna je bila, kar se da - in če je po toli zvoniti prepozno, potem se vanj za novo setev včasih bolje pripraviti in organizirati. Kajpak na samoupraven način in s precejšajo mero družbene odgovornosti.

Načrt je jasen: v »tržno proiz-
vodnjo« pšenice bomo letos v Slo-
veniji umerili 31 tisoč hektarov
polj, od tega šest tisoč hektarov
zrnavnih in 25 tisoč hektarov
zdravni površin. Na teh poljih
bomo pospeševalne službe skre-
bele, da bodo pridelovalci pravo-
časno in pravilno posejali
kmetijsko semensko sorto, pri-
poročali gnojila, dognojevali in
uporabljali zaščitna sredstva. Po
statistiki, ki ga je predlagal
Center za pospeševanje kmetij-
stva, naj bi v združenem sektorju
v severovzhodni Sloveniji pride-
lali 25 tisoč od načrtovanih 35 ti-
soč ton pšenice, 10 tisoč ton pa
ostale slovenske pokrajine, med
njimi tudi člani in kooperanti
slovenskih združenih organiza-
cij.

Po razpoložljivih statističnih podatkih posejemo na Gorenjskem letno s pšenico okoli 1200 hektarov površin. Če bi v »tržno proizvodnjo pšenice« usmerili le polovico tega pšeničnega polja bi v vsakega hektara oddali le tri ali dve toni kakovostnega pšeničnega zrna (vemo, da družbeni pridelovalci oddajo ves svoj prihodek žitni), že bi gorenjski zasebniki in družbeni kmetovalci obogatili slovensko žitnico z najmanj sto tona. Takšile so računi na papirju, enostavni in videti zelo uresničljivi. Toda pridelovalci imajo ob tem nemalo priobrazov, tako da je realno pričako-

vati, da bomo z gorenjskih polj ob prihodnji žetvi oddali mlinarjem in pekomo nekako devetsto ton mleničnega pridelka.

Edini »predstavniki« družbenega sektorja na Gorenjskem, ki seje pšenico, kranjski KŽK – tožak Kmetijstvo, naj bi po razdelilniku posejal 200 hektarov pšenice, toda v resnici jo bo najbrže le 130 hektarov. Dobro poznajo pšenično problematiko v republiki in načrte za obilnejšo pridožnjo žetev, toda hkrati zahteva od njih družbenopolitična skupnost tudi dobro gospodarjenje. KŽK bi na račun večjih površin pšenice izgubili načrtovane dva ali tri milijone dinarjev, ker pač rženi rožički, ki jih pridelujejo za ljubljanski Lek, »vržejo« 30 do 40 odstotkov večji dohodkovni izkupiček na hektarju. Svoj delež k stabilizaciji ko naravnani akciji »Za kruh in sladkor« bodo v kranjskem kombinatu primaknili z višjimi hektarskimi donosi – z bolj intenzivnim obdelovanjem načrtovanih površin, s katerim bi povečali pridelek za deset odstotkov. Čez dve leti, ko bodo pridobili nove rodovitne površine na Brniku, pa bodo lahko pšenično polje povečali na 200 hektarov.

V škofjeloški občini naj bi po razdelilniku posejali s pšeničnim semenom 30 hektarov za »tržno proizvodnjo«. Tudi to bodo težko dosegli saj pšenice že sedem ali osem let nimajo v kolobarskem sistemu. V Gorenjski kmetijski zadrugi predvidevajo, da bodo njihovi člani in kooperanti posejali 576 hektarov pšenice. 204 hektare bo »nadzorovala« pošpeševalna služba in z njih naj bi ob žetvi odkupili načrtovanih 300 ton pšenice. Drugod na Gorenjskem o organizirani setvi (in organiziranem odkupu) slabo kaže: ali so vremenski pogoji in

tla res tako neugodni, da se pšnice ne splača sejati, ali pa je tradicionalizem – da jo je le za kruh in krmo – močnejši od družbenih prizadevanj.

Številke, ki smo jih zapisali, bodo jasnejše in morda tudi višje potem, ko bodo sklenjeni samo-upravni sporazumi o pridelovanju te poljščine z vsemi pridelovalci. Že sedaj pa je jasno, da pri pšenici še vse prerađi gledamo na njen gospodarski učinek (hektar krompirja ali rži resda da več kot hektar pšenice) in premalo upoštevamo družbene cilje o ustalitvi celotnega gospodarstva, o 85 % samooskrbi s hrano ipd. Tudi Gorenjska bo morala (tudi s pridelkom pšenice) prispevati k temu!

C. Zaplotnik

Zdravilna injekcija za Veliko planino

Težav, bolje rečeno izgub, kamniškega tozda Gostinstvo in žičnice, v okvir katerega spadajo žičniški sistem in gostinski lokali na Veliki planini ter Malograjski dvor v Kamniku, ni in ni konec. V preteklih letih smo o tem že večkrat pisali in napovedovali, da se bo z osnovanjem samoupravne skupnosti RTC Velika planina vendarle obrnilo na bolje. Interneta skupnost je spodbudila preureditev smučišča, popravili so žičnice, začeli graditi cesto ... Toda v nekdanjem Viatorejvem, danes Integralovem tozdu so delali po starem in tako tudi v letošnjem polletju pridelali izgubo.

Morda se bo zdaj vendarle premaknilo, saj so zanj pripravili temeljito zdravilno injekcijo. Tozdu ne bo več treba krmariti med starimi, neporavnanimi krediti in izgubami iz preteklega leta, oproščen bo plačevanja nekaterih prispevkov iz dohodka. Vsekakor pa bomo morali v tozdu tudi sami korenito spreminiti svoje delo, saj sicer olajšave ne bodo pomagale.

Tako bodo v tozdu Gostinstvo in žičnice do srede septembra s strokovno pomočjo delovne organizacije

Koliko za liter mleka?

Tako se pogosto sprašujejo kmetje, ki z obračunskega lista komajda znajo razbrati, po koliko je plačano njihovo mleko, kaj da bi šele vedeli, kako se oblikuje cena za liter mleka. Zato tudi ni nič nenavadnega, da dobijo za liter mleka manj, kot jim resnično pripada na podlagi zveznega odloka o zagotovljeni ceni mleka in dopolnila izvršilnega odbora Zivinorejske poslovne skupnosti. Tako so ugotovili tržni inšpektorji pri rednem kontrolnem pregledu v organizacijah združenega dela, ki se same ali v kooperaciji s kmeti ukvarjajo s prirajo mleka.

Odkupna cena za liter mleka, prevzetega v zbiralnicah ali na družbeni farmi, se oblikuje tako, da odstotek masčobe v mleku pomnožimo z 2,5 dinarja. Če ima liter mleka 3,6 odstotka masčobe, potem znaša njegova odkupna cena devet dinarjev, pri 4 odstotkih je cena natančno deset dinarjev, ipd. Družbene farme in zadruge zaračunavajo kupcu — t. j. mlekarji še pol dinarja pri litru za organizacijo proizvodnje. Vse ostale stroške in obveznosti v prometu z mlekom in mlečnimi izdelki pa urejajo med seboj vsi, ki so vključeni v prirejo in prodajo mleka.

Občinski tržni inšpektorji so pri organizacijah, ki se ukvarjajo s prirajo mleka, ugotovili, da ne spoštujejo omenjenega odloka, saj kmetom odbijajo od zagotovljene cene tudi stroške zbiranja (0,10 dinarja pri litru) in hlajenja (0,15 dinarja), prispevek za sklad pri Živinovski poslovni skupnosti (0,035 dinarja), za stabilizacijski (0,022 dinarja) in rični sklad (0,01 dinarja) – torej kar 0,32 dinarja pri litru. Poleg navedenih odbitkov zmanjšajo te organizacije zagotovljeno ceno mleka še za dodatnih 0,35 dinarja pri litru tistim kmetom, ki nimajo z njimi sklenjenih kooperacijskih pogodb ali je letna prireja mleka po kravi manjša od 1500 litrov. Ponekod naprtijo kmetom tudi prispevek za selekcijske službe (0,08 dinarja po litru), stroške elektrike (0,14 dinarja) ter deset par za odplačevanje kreditov. Ne glede na količine oddanega mleka odbijajo kmetom še 8,12 dinarja za avtomatsko obdelavo podatkov, v večini primerov pa kmetje plačujejo tudi prevozne stroške, četudi zagotovljena odkupna cena mleka velja za mleko v zbiralnici.

Ob vseh teh odbitkih dobijo kmetje tudi po dinar manj, kot pa jim za liter zagotavlja zvezni odlok. Ko bodo znane vse nepravilnosti v prometu z mlekom in bo svoje stališče do teh podal še republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, bodo občinske tržne inšpekcije proti kršiteljem ustrezno ukre pale.

C. Zaplotnik

Golfturisti izdelali novo organizacijo dela z opisi del in nalog. Ker za vse delavce v poletnem času na Veliki planini ne bo dovolj dela, se bodo z Gozdnim gospodarstvom dogovorili o izmenjavi delavcev v sezonskih višjih, poleti pri sečnji in spravilu lesa, pozimi pri urejanju smučišč. K resnejšemu delu naj bi prispevala tudi zamenjava direktorja tozda.

Veliko pripravljenosti, da se razmere v kamniškem tozdu vendarle uredijo in da že enkrat začne poslovati pozitivno je pokazala soza Integral. Članice sozda mu bodo odpisale terjatve za posojilo v višini 13 milijonov dinarjev in pokrile izgubo iz preteklega leta. Pomoč bodo tozdu zagotovili tudi v okviru občine. Skupščina občine Kamnik bo tako med sanacijo tozdu vračala davek od osebnih dohodkov njegovih delavcev ter davek od prometa z alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami. Kot je nedavno predlagal izvršni svet, pa bi posojilo v višini 6,8 milijona dinarjev, ki so ga tozdu dodelili iz sklada skupnih rezerv, vra-

čali iz proračunskih sredstev. Samoupravne interesne skupnosti pa bodo tozdr oprostile plačevanja dela prispevkov.

Tako »neobremenjenje« tozd naj bi čim prej začel poslovati pozitivno, kar bo izhodišče za uresničitev dolgoročnega sanacijsko investicijskega programa. Letos in prihodnje leto bodo zamenjali varnostni sistem na nihalki, prestavili vlečnico Purman, začeli s preureditvijo Šimnovca in gostišča v Tihi dolini. V letih 1983 in 1984 bodo zmogljivost vlečnice na Zeleni rob povečali najmanj za polovico, dozidali samopostrežno restavracijo pri Šimnovcu, urejen bo samopostrežni gostinski lokal v Tihi dolini. Tretja etapa dograditve pa je časovno vezana na izgradnjo do stopne ceste, ki jo na vzhodnem delu planine že gradijo. Odprla se bodo nova smučišča, nihalka ne bo več ozko grlo in Velika planina bo dobila izdatne možnosti za razcvet zimskega pa tudi letnega turizma in rekreacije.

M. Volčjak

SKUPNOST ZA ZAPOSLOVANJE KRANJ

Obseg in značilnosti vračanja delavcev z začasnega dela v tujini in zaposlovanje v tujino na Gorenjskem

V predlogu plana strokovne službe občinskih skupnosti za zaposlovanje za obdobje 1981—85 smo zapisali, da na Gorenjskem ocenjujemo, da se bo letno vračalo okoli 90 delavcev z začasnega dela v tujini. Predvidevanja temeljijo na trendih vračanja iz preteklih let, na številu delavcev, ki se nahajajo v tujini ter na oceni možnosti zaposlovanja v prihodnjem planskem obdobju.

Ugotavljamo, da je v letih 1979 in 1980 število vrnajočih manjše od predvidevanj, saj se je po evidenci naše strokovne službe v letu 1980 vrnilo le 21 delavcev s področja Gorenjske. To število je dejansko večje (ocena 40), vendar sistem evidentiranja znanokrat ne daje možnosti pregleda nad celotnim številom in evidentiramo le tiste, ki se sami javijo pri služnosti za zaposlovanje. Razlog, da se število vrnajočih delavcev niža kljub gospodarski recesiji in

rasti nezaposlenosti v deželah zahodne Evrope, je verjetno predvsem v tem, da so si naši delavci, ki so v tujini več let, s svojim delom in prizadevnostjo ustvarili ceno in ugled.

Zaposlovanje delavcev, ki se vračajo z začasnega dela v tujini poteka normalno, ne gre za večjo problematiko, vendar pa je ob tem treba opozoriti, da se pri zaposlovanju premalo upošteva dejstvo, da je kvalifikacijska struktura vračajočih dosti višja, kot pa je bila pri odhodu v tujino in da se ti delavci v več primerih ne zaposlujejo adekvatno novo pridobljenim znanjem in usposobljenosti.

Zaostreni pogoji gospodarjenja, nujnost hitrejše rasti dohodka na zaposlenega, omejeni kadrovski viri, itd., pa nujno terjajo racionalnost tudi na področju zaposlovanja, kar pomeni med drugim tudi spreminjen odnos do razpoložljivih kadrovskih virov, v katerih pa delavci, ki se vračajo z začasnega dela v tujini lahko predstavljajo omembe vreden delež.

Zaposlovanje v tujini je bilo v letu 1980 ter v prvi polovici letošnjega leta minimalno, v glavnem gre za sezonsko zaposlovanje posameznih primerov (v letu 1980 12 delavcev) in poteka v skladu z uveljavljenimi resolucijskimi izhodišči ter sklepi in priporočili Skupščine SR Slovenije.

Nekoliko številnejše je zaposlovanje preko organizacij združenega dela, ki izvajajo pogodbeno dela v tujini. V letu 1980 je odšlo 49 delavcev, v prvi polovici letošnjega leta pa 90 delavcev.

Občasno je prisoten problem odhajanja visoko strokovnih delavcev v tujino, kjer gre za direktne dogovore med našimi delavci in predstavniki tujih podjetij brez posredovanja naše službe, kar pa bi bilo potrebno urediti z ustreznimi predpisi, čeprav gre za posamične primere.

Egidiј Biček

Krompirja dovolj — Težnja slovenskih kmetincev, da bi s krompirjem zasajene površine postopoma nekoliko zmanjšali in da bi se krompir usmeril iz severovzhodne Slovenije v del Dolenjske in na Gorenjsko. Tod je letos dobro obrodil. Na poljih Kmetijsko živilskega kombinata Kranj (odkoder je tudi posnetek) so ga na hektarju nakopali tudi 240 stotov. Krompir so letos posadili na 150 hektarjih in na njih naj bi ga pridelali sedemnajst odstotkov več kot lani. V združenem sektorju v kranjski občini pričakujejo s 1593 posajenih hektarjev površin najmanj 23.660 ton krompirja. Sicer pa bo po zagotovilu poslovne skupnosti za sadje, krompir in vrtnine letos dovolj vseh vrst krompirja — jedilnega, semenskega in industrijskega. 80 tisoč ton ga bomo potrebovali na slovenskem trgu, 17 tisoč ton za potrebe Heliosa in Dane, 10 tisoč ton pa naj bi ga celo izvozili. — C. Zaplotnik

Živžav 81

Starši, namenite soboto svojim otrokom. Peljite jih 29. avgusta v Stražišče pri Kranju, kjer se bo prvič v Sloveniji odvijala veselica, namenjena otrokom!

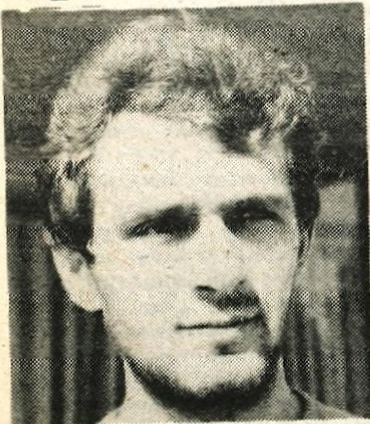
Slišali bodo lahko pravljico, ki jo bo pripravil kranjski vrtec, ogledali si bodo lutkovno predstavo Cveta Severja. Otroci si bo lahko sam kupil lučko in jo plačal z žetonom, ki bodo na voljo pri vходу. Čakalnica za odrasle bo namenjena vam, gasilsko društvo iz Stražišča bo poskrbelo, da vam ne bo dolgčas. Če se

vam bo zazdelo, da otroka le ni nikjer, pogledajte na oder z napisom: Mamica, izgubil sem se. Otroka boste lahko zaupali tudi eni od vzgojiteljic, ki mu bo pokazala, kako naj bo poslušna medvedka, kje lahko posluša Marjetko Falk in kje se lahko smeje Rifletu in Tofu.

Parkirni prostori bodo v bližini, usmerjali vas bodo pionirji miličniki in taborniki. ŽIVŽAV bo trajal od 10. do 17. ure, glavno besedo pa bo imel Andrej Šifrer, ki ga seveda dobro poznate.

Skratka, pripeljite svoje otroke! Če pa sonce v soboto ne bo sijalo, seveda Živžava ne bo.

Spodbudni začetki

v ožjem krogu prijateljev. Poezija ga zelo zanima, zasleduje tako slovensko kakor domačo. Objavljal ni veliko, sam pa pravi, da slovensko še ne zna prav dobro, pesmi pa piše v svojem jeziku. Po njegovem mnenju je za kulturo delavcev, ki pridejo iz drugih republik, pri nas dobro poskrbljeno.

M. Fornazari

Od 30. avgusta do 6. septembra

V nedeljo, 30. avgusta, ob 16. uri bo Turistično društvo Poljanje odkrilo pri Kosmu spominsko ploščo. Ob tej priložnosti bo o pisatelju spregovorila literarna zgodovinarica, profesorica dr. Marja Borštnikova. Ob 18. uri bo v kulturnem domu priredba Sarevečeve slive. Delo režira Andrej Šubic, v vlogi Sarevečeve Mete se bo predstavila Anica Berčič.

V soboto, 5. septembra, ob 18. uri bo v kulturnem domu večer Tavčarjeve besede pod režijav vodstvom Mirana Hercoga. Poleg mladih se bodo predstavili starejšim Poljancem dobro znani igralci: Znidarčeva Paula, Kovačeva Barba, Podboštar, Demečev Jože in

Ob 130-letnici pisateljevega rojstva

Tavčarjevi dnevi v Poljanah

Ob 130-letnici rojstva rojaka, pisatelja Ivana Tavčarja pripravljajo poljansko kulturno-umetniško društvo številne prireditve – Kako obnoviti Tavčarjev dvorec na Visokem – Velike mladinske igre pri Kosmovih, rojstni hiši pisatelja ne pripeljejo na ogled

Čeprav je v mnogih svojih kasnejših delih iskal in dokazoval plemiško poreklo svoje rodbine in plemeniti izvor, se je pisatelj Ivan Tavčar, tako kot številni ugledni njegovi sodobniki, rodil pred 130-letji v hiši s slavnato streho v Poljanah, prav takšni, kot jih je bilo v drugi polovici devetnajstega stoletja videti povsod po dolini. Imel pa je bogata strica, dvojčka – duhovnika, ki sta bistrega fantiča napotila v šole in ga uvažala v tedanjo izobraženo družbo. Že kot dvanajstleten fantič je začel pisati v rokopisno srednješolsko glasilo in že prvi dve ustranjeni stvarci iz njegove začetne ustvarjalne dobe sta značilni za vse njegovo nadaljnje pripovedništvo: z ene strani prizadeta fabulativnost, z druge čustveni

poudarek na vrednotah kmečkega garaštva v primerjavi z uživaško gospodo. Takšna duhovna votlost je prizadevala srce neupogljivega sina poljanskega košanca, ki se je v žilavem boju s trdo zemljo prebil skozi vsak dan, hkrati pa ostal ponosno dvor volje. Svoj vrh je Tavčar dosegel s svojimi zadnjimi deli: Cvetjem v jeseni, v katero je zlil vso zakladnico lepega in dobrega ter Visoko kroniko, ki je njegova vrhunska snovna in stilna sinteza trpinčevstva, to je izkoriščanja in uničevanja duhovnih vrednot pristne ljubezni v lastne gremeljive namene.

Poljanci so bili nemalo ponosni na svojega znamenitega rojaka in tudi pisatelj jih je znal počastiti. O vabilu in gostiji na svetega Janeza dan se je vsako leto mesece govorilo po dolini. Prav tako niso sedanji rodovi pozabili na bogato kulturno zapuščino, saj ga najbrž ni kulturno umetniškega društva, ki bi zaigralo in predstavilo toliko Tavčarjevih del, kot prav poljansko. Vedno so poskušali vse prikazati pristno, v domačem narečju in nekajkrat so jih celo povabili v osrednjo gledališko hišo in na radio in televizijo.

Tudi niso pozabili na Tavčarjevo rojstno hišo, za katero z veliko potrpežljivostjo in predvsem z izrednim spoštovanjem do velikega prednika skrbita sedanja lastnika Marija in Franc Tavčar. Gospodinja – Kosmova Manca je sama zbrala že lep kup dokumentarnega gradiva o pisatelju in Poljanah ter okoliških hribih koncem minulega stoletja. Vsakokrat, ko pride kdo na obisk, potegne iz predala stare kmečke mize šop razglednic z motivi Poljan, pa Tavčarjevo podobo in razglednice, ki kažejo prvobitni videz pisateljeve rojstne hiše, ki jo je po pravih vedli ljudi, ki so jo poznali, naseleli slikar Ive Subic. Zraven stare fotografije Poljan, izrežani časopisov, pisma obiskovalcev in drugo.

leje rojstne hiše, ki jo je po pravih vedli ljudi, ki so jo poznali, naseleli slikar Ive Subic. Zraven stare fotografije Poljan, izrežani časopisov, pisma obiskovalcev in drugo.

Tavčarjevo rojstno hišo vsako leto obišče veliko ljudi, čeprav označena na nobenem prostem predvsem šolarjev iz vseh koncev Slovenije, le iz domače občine skoraj ne primeri, da bi šola nizzirala izlet v Poljane.

Slabše kot Kosmova hiša se dvorcu na Visokem. To poletje minili dve leti, kar se je podri hlevi, tudi hiša že dolgo kaže, da je potrebna temeljitega popravila. Najprej obnovijo načrtovali v okviru kulturne skupnosti, vendar se zadeve niso premaknile. Res pa je, da niso premaknili. Res pa je, da niso premaknili. Res pa je, da niso premaknili.

Nemara se bo sedaj le premaknilo v okviru programa za obnovo in vzdrževanje starih mestnih in vaških hiš v škofjeloški občini, je predvideno tudi obnova Tavčarjevega dvorca Fakulteta za arhitekturo in gradbeništvo bo do oktobra pripravila predlogo programske opredelitve Visoko. Na podlagi tega bo pripravljen program obnove, ki mora biti pripravljen tako, da bo Visoko dobilo v kulturi mesto, ki mu pripada.

L. Bogat

Spomenik pod zemljo

Prvo zanimanje se je poleglo. Toda še vedno dosti obiskovalcev od vseh povsod prihaja v prehod med Titovim trgov in Tavčarjevo ulico v Kranju, kjer so koncem preteklega meseca odprli talni spomenik nekdanjega grobišča. Brez dvoma bi jih bilo še več, če bi pozornost mimoidošnih pritegnile opozorilne tabele. Toda zanje ni bil dovolj, kot ga ni bilo za obširnejši vodič po razstavi pod zemljo, saj zgolj goči podatki o preteklosti manj poučnemu obiskovalcu premalo povedo.

Talni spomenik je torej pod zemljo in je edinstven že zaradi tega. Prekriva ga betonska plošča in le okrogla izbočena okna na tleh ter ograja izbočena, ki vodi pod zemljo, na zunaj opozarjajo nanj. Odločitvi, da spomenik postavijo prav v prehod med Titovim trgov in Tavčarjevo ulico, je botrovala možnost postavitve same ter izreden pomen najdišča prav na tem mestu, saj so se prav tu nagnili ostanki preteklosti iz različnih obdobij. Kot rdeča nit se vlečejo od časa Ilirrov v 7. stoletju pred našim štetjem preko latenske, rimske in srednjeveške dobe do konca 18. stoletja, ko so tod nehali pokopavati in so pokopališče preeslili v sedanji Prešernov gaj. 2.500 let stara kulturno materialna dediščina torej, ki Kranj uvršča med pomembnejša slovenska arheološka odkritja.

Razstavna postavitev pod zemljo vas popelje v preteklost, slika kulturna obdobja, ki jih označujejo posamezne najde. Najstarejša naselbina sled in časi pokopov segajo v obdobje Ilirrov in na razstavi si lahko ogledate najdbe in odkritja ilirskih žarnih grobov. V ilirski grobnici smo našli tudi keramične ostanke posod iz leta 750 pred našim štetjem, pa ostanke ilirske keramične žare, v grobu ter bronaste čelničaste fibule, kakor pravijo sponki za oblačila, eni najbolj pogostih izkopanih v Evropi iz prazgodovinskih časov.

Bronast novček, bronasta sponka za spenjanje in okras oblačil, upodobitveni diane, rimske boginje lova na obratni stekleni ploščici prstana nas popeljejo v čas Rimljanov, v čas okrog začetka našega štetja.

Med pomembnejša slovenska odkritja pa se uvršča raziskano skeletno grobišče z 827 pokopi iz starijslovskega obdobja od 8. do 12. stoletja. Razkriva pogrebne ljudske običaje, socialni čut do pokojnih in subtilno vez med pokojnimi in živimi, v ozadju pa tudi družbeno ekono-

omske odnose. Ugotovljeno je, da je bila povprečna starost tedanjih prebivalcev tega starostnega varnega naselja le 28 let, kar kaže na zelo nizko življenjsko raven in težko življenjsko dobo pa tudi na izjemno trdoživo vitalnost naših prednikov.

Arheologi so našli tudi številne grobne pridatke: lunčaste uhane, broške, obsenčne obročke, ogrlice, prstane, železne nože, ki govorice in dokazujejo našo ljudsko tvornost in smisel za oblikovanje. Imetje pri vsakodnevni noši so unikatne kulturne vrednote, ki se vključujejo v najzgodnejši čas slovenske zgodovine, še zlasti čas, ko so pisani viri še skromni in pičli. Najobsežnejši del teh predmetov sodi v čas obstoja karantanske skupnosti in izgube njene neodvisnosti, do uveljavitve germanskega fevdalnega reda v 12. stoletju.

Mojno pa je obeleženo tudi poznejše srednjeveško obdobje z značilnimi romanskimi, gotskimi, baročnimi in klasicističnimi ostanki. Drobnimi predmeti odsevajo duh in kulturo časa, v katerem so nastali. S svojo obliko in izdelavo so vpeti v čas, govore o njem, če seveda znate prislunhati. Prstan se na primer pojavlja skozi vse čase. Ko si boste ogledovali lepo oblikovan prstan iz davne preteklosti, ne boste mogli mimo ugotovitve, da ga je izdelal človek, ki ni prenesel grobstvi, ki je imel izjemen smisel za oblikovanje.

Res, brez dvoma kostiše, ki ga ponazarja razstavna postavitev, najbolj mami radovednost, saj nas sunkovito postavi pred dejstvo o naši lastni minljivosti. Predmeti, ki so jih arheologi iztrgali plemeljskim slojem, pa tankočutno pripovedujejo o ustvarjalnosti našim prednikom, o izvirnem kulturnem bogastvu, ki nas kot majhen narod navdaja s ponosom. Vsakdo pač išče svojo preteklost, brska po njej, želi poznati svoje poreklo. Kolikor bolj je potrjena domneva o njegovi prisotnosti, toliko bolj trdnost lahko stoji na prostoru, ki je njegov.

Kranj se je torej uvrstil med pomembnejša arheološka odkritja. Njegovna zgodovina sega tja v stoletja pred našim štetjem. Kranjski plato je bil torej središčni prostor, kjer se je skozi tisočletja stekalo in prepletalo življenje. Brez dvoma je bil in ostal osrčje zaradi svoje naravna varnosti.

Na arheologe, ki so v kranjskem starem mestnem jedru, ob cerkvi, začeli kopati že leta 1953, je prav ta nakopičenost najdb naredila velik vtis. Z vsakim metrom so se odkri-

vali sledovi iz različnih razdobj, nam je dejal Andrej Valič iz Gornjskega muzeja, ki je po prekinitvi leta 1964 naprej vodil izkopavanje. Leta 1953 so namreč začeli kopati pred Prešernovim gledališčem najdeni. Naslednji poseg je bil v letu 1964, leto kasneje so kopali na vzhodni strani in nadaljevali vzhodni, nazadnje v prehodu, ki danes stoji spomenik. Izkopavanje so bila končana leta 1973.

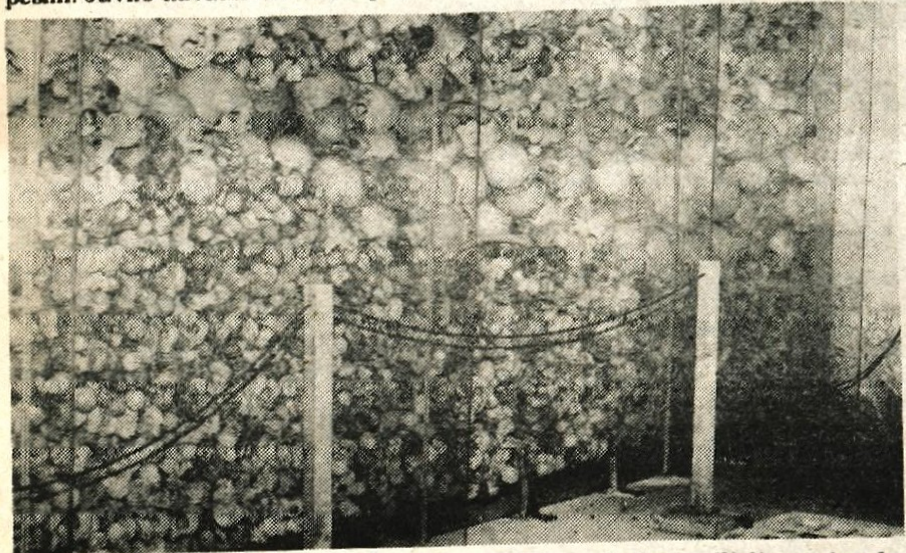
Dvajset let so torej tekla izkopavanja, če ne štejemo prekinitev. Tako je pač delo arheologov, ki delo samo zahteva prekinitev. Svoje delo se takorekoč začne, ko arheolog poln nahrbtnik pride v muzej.

Nazadnje so torej kopali v prehodu, kjer danes stoji spomenik. Prav tu je bilo najdišče najbogatejše. Poleg grobišča so namreč odkrili tudi najdbe nekdanjih arhitektov, ki jih ponazarja razstavna postavitev pod zemljo. Odstranjeni zemeljski sloji so razkrili spodnji del srednjeveške gotike pokopališke stavbe s popolnoma luno grobnico fevdalcev iz 13. stoletja pri Kranju. Ohranjena je grobna plošča za vzglavjem z vzhodno letnico 1475 (letnico doživetja). Letnica je izklesana prav tako, kot jo je v Škofji Loki izklesal fresko Andrej. Iz podrobnosti se tako izvija klopčič, nastajajo povsem nove, Dr. Zontar je v svoji zgodovini Kranja omenil skriti vhod v kapelo, res, arheologi so našli odprto skrivni vhod v steni ladje. Skozi njega so prihajali protestantje, brdski škofčaki so jim torej v času protestantske reformacije omogočili shajanje v svojih prostorih pokopališke kaple. Domneva je torej zdaj potrjena, dokazoma.

Med grobovi so odkrili tudi ostanke temeljnega zidu sakralnega prostora iz prve polovice 9. stoletja. Sredi njega so našli ognjišče, kar je nenavadna uporaba obrednega prostora. Ga je naredil človek, ki takšnega prostora ni imel odnosa, se je vanj zatekel v hudi stiski?

Na površinsko majhnem prostoru starega mesta je torej dve tisočletji in pol nastajalo, raslo, minevalo in spet raslo življenje. Odkrite podobe spet razkrivajo, kako se je preteklost iz stoletja v stoletje. Govorijo nam iz preteklosti, iz zgodovinskih pramenov, lastni in izvirni, in za majhen narod toliko bolj pomembni.

M. Volčjak

Kostiše, ki ga ponazarja razstavna postavitev, vsekakor najbolj mami radovednost, saj nas sunkovito postavi pred dejstvo o naši minljivosti. Drobne najdbe pa tankočutno pripovedujejo o ustvarjalnosti naših prednikov, o izvirnem kulturnem bogastvu, ki nas navdaja s ponosom.

Pisateljica Berta Golob je v knjigi »Sovražim vas« zbrala prgišče pretresljivih črtic, s katerimi razkriva stisko mladih fantov in deklet, ki jih je življenje pahnilo pod streho vzgajališča v Pred-dvoru.

Mame nimam

Takrat nismo bili v razredu. Hodili smo po hostah in iskali kostanj. Rekel je, da bo najlepšega dal... potem pa je utihnil in misli ni povedal do konca.

Gozdovni diše po zdravju. Vračajo mir. Še izgubljena mladost bi se vrnila.

Vsi smo bili srečni zaradi sonca, barv in vonja.

On pa ne. Ni se zmenil za vrisč solcev. Ni se mogel znebiti žalosti. Moji učenci so sirote. Prišli so s ceste in vsi poznajo njeno smer brez komo.

Ko smo se vračali, je bil poldan.

»Vojko, kaj te boli?«

»Mame nimam.«

Zverjel je imel rojstni dan. Rad bi ji bil pisal. Rad bi se pogovarjal z njo.

Včakek je se v kot in jok. Komu naj piše? Kam? Vse življenje na valove reke, v prazno...

Vojko nima ne matere ne očeta. Dal mi je roko, bolečo otroško dlan. Bilo je opoldne. Jesen je predla tanke pajčevine.

Oprostitev radijske in TV naročnine

Po krajšem premoru ponovno nadaljujemo s predstavitvijo knjižice pravnih nasvetov za invalide, iz katere danes povzamemo pravico do brezplačne radijske in televizijske naročnine. Po odloku o določitvi radiodifuzne organizacije, ki pobira naročnino, ter organizacij, organov in fizičnih oseb, ki ne morejo plačevati naročnine (po Uradnem listu SRS številka 45 do 73), naročnine za radijsko in TV sprejemnik ne plačujejo: invalidi s sto odstotno telesno okvaro, ugotovljeno po predpisih o invalidskem zavarovanju, če so edini hranilci družine ali samski in ne živijo v skupnem gospodinjstvu; invalidi z manj kot 100 odstotki, če prejemajo dodatek za pomoč in postrežbo; slepi in ustanove za slepe; gluhi – za TV sprejemnike – če so edini hranilci družine in samski, če ne živijo v skupnem gospodinjstvu; uveljavci stalne družbene pomoči, ki jim jo dodeljuje družbenopolitična skupnost. Odločbo o oprostitvi plačevanja radijske in televizijske naročnine ustreznih dokazil izda zavod RTV Ljubljana.

Brezplačni pregledi

Avto-moto zveza Slovenije tudi v letošnjem letu za voznike osebnih avtomobilov opravlja brezplačne preventivne preglede v izbranih bazah AMZS od meseca avgusta do konca decembra 1981. V Ljubljani te preglede opravljajo dve prvo in drugo soboto od 13. do 18. ure, v Kranju pa vsako tretjo in četrto soboto od 13. do 18. ure. Dolej je bilo pregledanih skupno 1431 osebnih avtomobilov, od tega 1188 pa z različnimi pomanjkljivostmi: 17 odstotkov na napravah za razsvetljavanje, preko 38 odstotkov na svetlobnih in signalnih napravah, 16 odstotkov na napravah za upravljanje 7 odstotkov na gumah in kole- 16 odstotkov na podvozju in v 17 odstotkih opremi in tako dalje. Navedenih podatkov, da je od 1431 vozila 1188 pa z različnimi pomanjkljivostmi, saj izkušnje kažejo, da se mnogi odločajo za tehnične preglede v glavnem, kadar je z le-timi opremljenimi. Poleg je navedenih pregledov opravlja AMZS v dogovoru z društvi letno tudi preglede osebnih avtomobilov s posebej opravljenim kombiniranim pregledom v bolj odročnih krajih. V navedenimi akcijami, za katere pri voznikih veliko zanimanja, »tehnično zavest« voznikov, da za varno vožnjo ni dovolj vozilo le enkrat letno pripravi na tehnični pregled. V mednarodno leto invalida se vključuje z akcijo brezplačnih testov osebnih avtomobilov za invalide. Brezplačni test svojega avtomobila invalid opravi vsak delavnik od 8. do 18. ure v tehničnih bazah v Ljubljani, Mariboru, Otočcu, Celju in Kranju.

Slepi in slabovidni v statistikah

Od 2323 slepih, organiziranih v zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije, jih je 421 v občinskem društvu v Kranju. Oziroma na starost je največ nad 60 let, na Gorenjskem 155; najmanj pa med sedmimi letnimi leti, mlajših pa na Gorenjskem ni. Poleg slepote je 78 članov društva dodatno prizadetih. 24 je takih, ki jim dodatno spremlja še fizična invalidnost, devet jih je s poškodovano sluho, sedem z napakami na vidu, največ pa je tistih z dodatno prizadetostjo v duševnem razvoju. Če slepih je delovnih invalidov, kar 125. Devet se jih usposablja po različnih ustanovah, in sicer 5 v osnovnih šolah za slepe, dva v srednjih šolah in gimnazijah, dva pa na višjih, oziroma na visokih šolah, en sam je neusposabljen za šolanje. Med zaposlenimi prednjačijo telefonisti, ki jih na Gorenjskem 38. V neposredni proizvodnji je 19 slepih, 22 jih zaposlenih v delavnicah pod različnimi pogoji, štirje so fizično prizadeti, štirje prostovolni delavci, pa je kmetov.

35 let Zveze slepih in slabovidnih

Dvojno obeležje

Edina tema, ki obstaja,
je neznanje... (Shakespeare)

Ljubljana – Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki v svojih vrstah združuje kakih 2323 članov, letos hkrati z mednarodnim letom invalidov praznuje tudi 35. obletnico svojega dela. Eden od ustanoviteljev, dr. Anton Kržišnik, tedanji minister za socialno politiko v slovenski vladi, jim je takole spodbudil uvodne korake: »Od vaše prizadevanosti je odvisno, koliko bo vaša organizacija uspešna.« In res se je v več kot tih desetletjih dela in prostovoljnega prizadevanja številnih članov pokazalo že od vsega začetka odlikuje organizacijo, največji poudarek pa je seveda dan temeljnemu socialno-ekonomskemu vprašanju članov. Tudi letošnje prejetu zlato priznanje Osvobodilne fronte dokazuje, da zveza ni formalna organizacija, pač pa je njeno delo široko znano tudi zunaj njenih okvirov.

Glede zaposlovanja, ki je ena osnovnih dejavnosti organizacije, je v Sloveniji že mnogo storjenega. Dosežena je kar 25 odstotna zaposlenost glede na članstvo, s čimer je jugoslovansko 19 odstotno povprečje precej preseženo. V Sloveniji je zaposlenih 300 slepih, 800 pa jih uživa pravice iz minulega dela. Večina se zaposluje kot telefonisti, teh je kar 268 – pred enajstimi leti je bil izglasovan zakon o prednostnem zaposlovanju slepih telefonistov – vse bolj se člani odločajo za poklic fizioterapevta, zaposlujejo se tudi kot pravniki ali v prosveti, nekaj jih vzame proizvodnja, minimalen pa je odstotek samostojnih obrtnikov. Možnosti za poklicno odločitev slepega so dokaj borne, vendar je od novega zakona o usmerjenem izobraževanju in izobraževalnega procesa sploh v prihodnje pričakovati razširitev teh možnosti. Zveza se že dolgo bori, da bi svojim članom zagotovila kaj več kot zgolj te tradicionalne, pa dokaj omejene prilike za zaposlitev. V svetu se slepi že lahko ukvarjajo z za nas novim poklicem programerja, pa tudi sicer je za desetmilijonsko populacijo slepih v svetu, predvsem na zahodu, nekoliko bolj posrebljeno na tem področju. Težnje, da bi slepi ne zaposlovali, pač pa bi jih odpravili z različnimi podporami, so neopravičene, kajti zaposlenost pomeni zanje ekonomsko samostojnost in vrnitev v okolje, kjer tudi slep more polno pravno živeti in sam skrbeti zase.

Socialnozdravstvena dejavnost se ukvarja pretežno z zagotavljanjem socialne varnosti družin ter pripravljanjem letovanj in oddiha. Ker imajo slepi premajhne možnosti za

zdraviliško in klimatsko zdravljenje – oproščeni so le plačila zdravstvenih uslug, hotelske pa mora plačati zase in za običajnega spremljevalca sam in je tako cena pretirana – so zanje postavljeni posebni domovi oddiha; letujejo v Izoli, Piranu, Črvarju ter na Okroglem pri Kranju.

Poleg klasične kulturne dejavnosti – kulturno prosvetne skupine pri posameznih medobčinskih društvih, »Pevski oktet slepih Slovenije« – se Zveza ukvarja z vso založniško dejavnostjo za slepe. Poleg bogato založene knjižnice v Braillovi pisavi obstaja tudi fonoteka s posnetki »zvočnih knjig« in časopisov na trakovih in kasetah. Snemajo tudi strokovne knjige in učbenike za 49 svojih članov, ki študirajo. Za tiskanje knjig v »braillici« imajo lastno tiskarno, za dopolnjevanje fonoteke pa tehnično izpopolnjen studio in 30 prostovoljnih sodelavcev, čitalcev. Pomoč raznih sodelavcev ne predstavlja nobenih težav, večji je problem s tehnično opremo, ki jo v celoti uvažajo. Z nepogrešljivo opremo za tiskarno so se pred kratkim oskrbeli, vendar je bilo potrebno veliko napora in osebnih prizadevanj stalnih prostovoljnih sodelavcev Zveze. Razen popolne tonske opreme potrebujejo tudi vse pripomočke za vsakdanjo uporabo, Braillove pisalne stroje, magnetofone, optakone za branje črnega tiska...

Tudi na športnem področju slepi ne mirujejo. Poleg teka, atletike in ostalih klasičnih veščin, se slepi rekreirajo predvsem v igri z zvonečo žogo, plavajo, šahirajo, planirajo. Šport za slepe ni vrhunski šport, pač pa je prvenstveno namenjen temu, da človeku vrne sposobnost orientacije, večjo sposobnost gibljivosti po vseh terenih, da je prizadetemu človeku čim manj videti, da je slep.

S citatom iz Shakespeara, ki se si ga slepi izbrali za svoj življenjski moto, dokazujejo, da jim slepota ni nobena tragedija, da jo sprejemajo in skušajo z njo živeti. V okviru svoje organizacije pa skušajo doseči, da bi bilo to življenje kar najbolj bogato in duhovno popolno, kar najbolj integrirano v siceršnje družbeno življenje in kar se da pravičeno. Letošnje leto državnih jubilejev, mednarodnega leta invalidov in petintrideseta obletnica Zveze, organizaciji še dodatno obvezuje k delu in beleženju novih rezultatov. Zato bo to leto mejnik v njihovi dejavnosti, začetek mnogih akcij, ki bi olajšale življenje slepim v tej družbi.

D. Ž.

Praksa potrjuje, da je pes najboljši človekov prijatelj

Če bi tole vsebino namenili pisarju o človeku, bi zapisali, da gre za »humano« opravilo, ker pa odgovorno dolžnost vodenja slepega opravlja pes, lahko to imenujemo le zvestoba štirinožnega prijatelja.

Ko na cesti opazujemo slepega, ki ga vodi pes, je na zunaj vse videti dokaj enostavno. Vendar gre dejansko za tesno usklajenost obeh, ki jo je treba doseči s pravo vzgojo in šolanjem.

V kinologiji veljajo natančna pravila, kakšen mora biti pes, ki vodi slepega, vse od starosti, velikosti, pasme, do procesa šolanja in skupnega sožitja. Višina psa je nekako med 50 in 65 centimetrov, po velikosti mora štirinožec seveda kar najbolj ustrezati velikosti uporabnika. Premajhen pes namreč ne vodi dovolj zanesljivo mimo ovir, prevelik pa je lahko zelo neokreten. Za šolanje pridejo v poštev psi, stari med 12 in 18 mesece, ki so dokončno fizično razviti in tudi psihično že dozoreli. Preden psa vzamemo v šolanje, je treba testirati njegovo inteligenco, trdnost njegovih živcev, indiferentnost v prometu, brezbriznost do drugih živali in ljudi, mirnost in potrpežljivost. Tem pogojem, ki se zahtevajo od vodnika slepega, v največji meri ustreza pasma labradorja retriverja, katerega lepe do- sežke kažejo številne izkušnje tudi v slovenskem prostoru.

Tako kot za psa veljajo določeni pogoji tudi za človeka, ki ga pes vodi. Slepa oseba mora najprej s psom vzpostaviti kontakt, potem skupaj opravljata vaje, ki jima bodo

kasneje v življenju pomagale. Bodoči vodnik mora biti sposoben živeti tako rekoč neodvisno od drugih oseb, se v tem odnosu do živali, ki ga vodi, kar najbolj zanesti nanjo in s tem tudi nase. V času uvajanja se slepi pouči o vseh potrebnih značilnostih svojega pomočnika, o njegovi anatomiji in duševnosti, pa o povsem tehničnih napotkih, ki so neogibni za »skupno« bivanje – čiščenje, oskrba in podobno. V času uvajanja morata biti pes in slepa oseba kar največ skupaj, dvakrat dnevno pa opravljata tudi vaje v »vpregi«, kjer se pes nauči pravilno hoditi po cesti, reagirati v križiščih, se izogibati ovir, se navajati vstopati v prometna sredstva...

Vse usposabljanje vodi inštruktor, ki mora dobro spoznati oba svoja »učenca«, psa in njegovega varovanca. Pogoj, da dobro izšola psa, je namreč ta, da pozna tudi razmere slepe osebe, njegovo življenjsko okolje, naravo njegove slepote, dnevne proge slepega v njegovem rojstnem kraju in podobno. Šolanje poteka s pomočjo bele palice in z modernim elektronskim aparatom za orientacijo.

Šolanje psov, ki naj vodijo slepe, pomeni veliko odgovornost, kajti za osebo, prizadeto na vidu, odslej pes pomeni njegovo orientacijo, njegovo neodvisnost od dobre volje drugih ljudi, skratka nekaj nadomestek za izgubljen vid. Po drugi strani pa je že samo prijateljstvo živega bitja dovolj, da se tak človek ne počuti več samega.

Marjan Dvoraček

Razstava likovnih in ročnih del škofeloških invalidov – Društvo invalidov Škofja Loka je po lanskem zgledu koordinacijskega odbora društev invalidov Gorenjske pripravilo razstavo likovnih in ročnih del svojih članov. Kakih trideset najboljših del je razstavljenih v galeriji na loškem gradu, med njimi gobelini, čipke, makrameje, tapiserije in druge ročne tehnike, s katerimi se ukvarjajo invalidi v prostem času. Razstava je spodbuda ustvarjalnosti teh ljudi in hkrati dokaz, da kljub svoji telesni prizadetosti zmorejo tudi zahtevna dela, ne ravno umetniške vrednosti, zato pa polne prizadevanja in toplote. – Foto: N. Vrbinc

Podružbljanje invalidov

Tržič – S problemom invalidnosti se človeštvo srečuje tako dolgo, kakor je staro njegovo proizvodno prizadevanje. Načela in vrednote naše družbe so precej spremenila njihov položaj, saj se problem invalidnosti podružblja, invalidi so vključeni v delovni proces, da lahko razvijajo lastno kreativnost in prispevajo svoj del k družbenemu napredku. Pomembno vlogo imajo pri vključevanju invalida v družbo tudi njihova društva. Stane Perko je predsednik tržiškega društva invalidov.

V Tržiču je včlanjenih v društvo okoli šeststo invalidov. Invalidi v organizaciji društva odhajajo na izlete (trenutno pripravljajo izlet na Jezersko in Gosposvetsko polje), že nekaj časa pa se pripravljajo na obisk Hiše cvetja na Dedinju. Predvsem pa želijo pomagati takim, ki so

socialno šibki, osamljeni in ki bi se jim dalo pomagati s klimatskim zdravljenjem, ki pa ga sami finančno ne zmorejo. Večkrat so že čutili potrebo, da bi svojim članom pomagali tudi pri nakupu ortopedskih pripomočkov, vendar zaenkrat je to še težko. Njihova glavna skrb v tem obdobju pa je povezava s tržiškimi delovnimi organizacijami. Skušajo uvesti aktivne po TOZD in po krajevnih skupnostih. Poskušajo dobiti čim bolj natančne podatke o stanju v kolektivih in da bi poskušali sodelovati pri problemih invalidov po posameznih tovarnah. Sami priznavajo, da je bila njihova dejavnost nekaj časa v zatišju, sedaj pa se zopet bolj aktivno lotevajo problemov. Pomembno je omeniti, da nimajo finančnih problemov, saj glede na njihov program dobijo dovolj sredstev od republiške zveze, socialnega varstva in še nekaj drugih virov. Perko je povedal, da z zelo zelo dobro sodelujejo, prav tako pa z ostalimi društvi po Gorenjski. Zavedajo pa se, da bi svojo dejavnost morali še razširiti. Vsako leto je več delovnih invalidov, precej je tudi mladih ljudi. Na Gorenjskem obstajajo šole s prilagojenimi programi, kjer se invalidi lahko usposobijo za poklic. Pomembno pa je tudi, da se problem invalidnosti javno obravnava.

»Pomembno je, da se o tem piše, seveda pa je pomembna objektivnost tega, o čemer se piše. Naša družba je v tem pogledu zelo humana, z napredno zakonodajo, tudi ljudje nas poskušajo razumeti, vendar je ravno tu bistvo, namreč, da nas težko razumejo. Pogosto se srečujemo s psihološkimi konflikti,« razmišlja Perko.

»Prav je tudi, da v mednarodnem letu invalidov tudi res marsikaj praktično prispevalo za lažje življenje. Tako pogosto gradbeniki že upoštevajo naše predloge pri gradnji stavb, čeprav smo tu šele na začetku. Pomembno pa je tudi, da posamezne humanitarne organizacije dobro sodelujejo med seboj. V Tržiču je posebno uspešno sodelovanje med nami in rdečim križem, nekaj manj z vojnimi invalidi, bilo pa je tudi nekaj skupnih akcij. Vsekakor pa bomo morali v prihodnosti še veliko narediti.«

Invalidi so del naše družbe, najbolj pomembno v praktičnih medčloveških odnosih pa je to, da se trudimo za tisto, kar je najtežje: da jih razumemo.

M. Fornazarič

Zvest, potrpežljiv, neobčutljiv za zunanje impulze, z izredno razvitim vonjem je labrador retriver, najprimernejši pes za vodenje slepe osebe.

ANDREJ ŠTREMPELJ

LHOTSE 4

Potem, ko smo še nekajkrat zašli in se ločili od glavne poti, smo kmalu prišli na vrh. Razgled je bil slabši kot smo pričakovali. Vsi hribovi so bili v oblakih, nad katemandujsko kotlino pa so bile tanke maglice. Tako se od vsega pohoda najbolj spominjam bolečin v nogah, ki so me spremljale še dolgo na poti proti Lhotseju.

Nazaj grede smo prišli v Budhanilkanto v največji vročini. V bližnji hiši smo se nacejali s Coca-Colo. Našo pozornost so vzbudili ljudje, ki so bili začuda vsi potreseni z rdečo barvo. Poleg tega so se še kar naprej potresali z njo in se obmetavali z balončki, polnimi vode. Aleš je povedal, da je danes praznik barv. Zato tudi niso vozili avtobusi. Hočeš nočeš smo morali oditi peš. Petnajst kilometrov po vročem asfaltu v opoldanski vročini se mi je zdelo dolgih kot večnost.

Kakor hitro smo prišli do prvih hiš v predmestju, smo bili v stalni nevarnosti, da nas prebarvajo na rdečo in potem še polijejo z vodo. Nevarnost je grozila od vsepovsod. Na srečo smo trije dobili taksi in se odpeljali v mesto. Tudi sedeži v avtomobilu in taksist so bili rdeči. Okna smo morali imeti zaprta, sicer bi gotovo dobili kako bombo. Tudi od kosila v Express house smo se peljali s taksijem. Na vrtu pred hišo smo se oddahnili. Vendar premalu. Domači služabnik in sosedov mulec sta se obmetavala z vodnimi izstrelki, ki so neprestano švigali nad našimi glavami in nas ogrožali.

Naslednjega dne smo zopet odšli na letališče. Ob šestih bi morali biti že tam, vendar avtobusa, ki smo ga naročili prejšnji dan, ni bilo. S težavo smo po mestu nalovili sedem taksijev. Zamudili nismo ničesar. Komaj smo vso kramo znosili iz taksijev v letališko zgradbo, že nas je zastopnik Mountain travel, ki skrbi za transport, obvestil, da danes poletov v Luklo ne bo, ker so na letališču luže. Kot bi nas polil s kropom. Sicer kisló jutranje vreme je postajalo vse lepše. Posijalo je celo sonce. Zato smo ostali kar na letališču. Posedli smo okrog nahrbtnikov in čakali. Aleš je medtem letal od človeka do človeka. Vrtal je in vrtal, se pogovarjal s piloti in jih nekaj prepričeval.

Potem se je pojavil Vik. To je Švicar v službi RNAC. Švicarji ga imajo tu kot nekako živo reklamo. Možak, majhne postave in sivih las, s temnimi očali je namreč odlični pilot. Pilatus porter, majhno osemsežno letalo, postane v njegovih rokah pravo čudo. Letalo je švicarske izdelave in se je na gorskih letališčih v Nepalju najbolj obneslo.

Na to, da so v Lukli na pristajalni stezi luknje, je samo odmahnil z roko. Bom poizkusil. S polnim letalom plina za japonski hotel blizu Kundeja je zapustil Kathmandu. Čez eno uro je varno pristal v Lukli. Potem so se opogumili tudi ostali piloti. Promet je stekel. Ob treh popoldne smo bili že vsi zbrani v Lukli.

Polet s Pilatusom je svojevrstno doživetje. Včasih smo leteli tik nad gorskimi prelazi, drugi spet visoko nad razpenjenimi rekami. Posameznim oblakom smo se v loku umikali levo ali desno. Imel sem občutek, kot da bi vozili slalom. Nad Luklo smo napravili krog, da si je pilot, s košatimi, navzgor zavihanimi brki, ogledal pristajalno stezo. Potem smo varno, čeprav trdo in poskakajoče pristali.

Dava Gyalzen, naš sirdar, nas je lepo sprejel. Na prvi pogled ob prvem srečanju je name napravil dober vtis. Je srednje velike postave, precej fratersko naravljen, z dolgimi lasmi in majhno, predvsem pa redko črno brado in brki. Na hitro je bil podoben igralcu Charlesu Bronsonu.

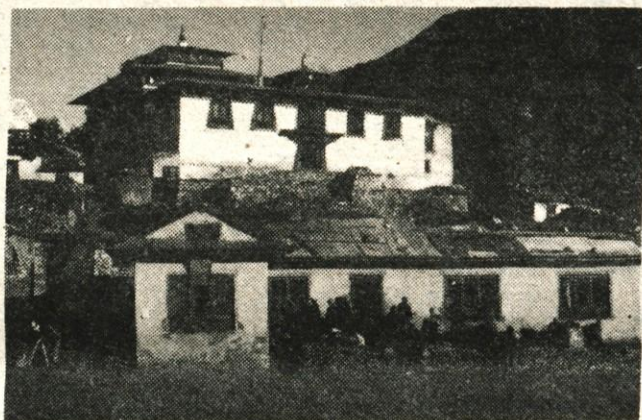
Še istega dne smo v spremstvu nosačev in dveh Šerp prišli v Phakding. Pot je glede na tisto izpred dveh let precej širša. Na več mestih jo še vedno gradijo. S sila primitivnim orodjem delavci razbijajo kamenje. Precej je tudi žensk, ki pot nasipajo s peskom ali prstjo. Vse nosijo v koših, seveda s trakom preko glave, kot je njihova navada.

Zjutraj je Beni poskrbel za zabavo, ki je bila zanj precej nevarna. Ne vem zakaj se ni umil pri »pipi« pred hišo, kjer smo spali. Šel je k reki. Na strmi in gladki plošči mu je spodrsnilo. Počasi in nemočno je zdrsel v deročo reko, ki ga je takoj pograbila in odnesla. Le sreči se lahko zahvali, da je bila nedaleč od zdrsa hrupava skala. Oprijel se je in s težavo priplezal ven. Do kože premočen se je tresel kot šiba na vodi. Deroča ledeniška reka je imela kake štiri stopinje.

Strmina pod Namche Bazarjem se mi še zdela ne vleče tako kot prvič. Med pogovorom pot hitro mine. Srečujemo nosače, ki so otovorjeni kot mule. Eni naprimero nosijo dva metra dolge deske in to po pet ali šest skupaj. Višje na pobočju, kjer jih zajame veter, imajo s temi težkimi in nerodnimi tovari precej težav.

Tako sem prišel, čeprav malo jezen, do ovinka nad Namchejem. Tu se južna stena Lhotseja prvič prikaže v vsej svoji veličini. Od daleč izgleda še bolj mogočna in nedostopna.

Že zgodaj popoldne smo se vsi zbrali v lodžu ob Thiangbochejskem samostanu. Lame so nas povabili na ogled te zanimivosti. V notranjosti je precej mračno. Soba je vsa poslikana. Izpod stropa visijo številne tanke. To so slike na platnu, ki so podobne našim banderam. Ena od sten je v bistvu samostanska knjižnica. Razdeljena je v številne predale. V vsakem predalu je po ena knjiga. Te knjige so zelo stare. Napravljene so tako, da so številni listi stisnjeni med dve deski, vse skupaj pa je zavito še v tanko tkanino. Druga stena je vsa poslikana. Na sredi je majhen oltar s tremi kipi, od katerih poznam le kip Bude. Po sobi so obešeni številni bobni različnih velikosti. Ob strani je vpisna knjiga, kamor se vpisujejo obiskovalci. V navadi je, da vsakdo samostanu daruje nekaj denarja. Naša odprava je dala petsto rupij. Kasneje pa se je Alešu zdel ta znesek premajhen in je nesel še tisoč rupij. Lame seveda pazijo, da v samostan povabijo le take ljudi, ki imajo nekaj pod palcem.

Thiangboche.

Verjetno je bilo tistih tisoč petsto rupij vzrok, da so nas menihi za naslednji dan povabili na tee party. Ob sedmih zjutraj sem prvič slišal glasbo iz Thiangbochejskega samostana. Stali smo na travniku pred lodžjo in čakali na sončni vzhod. Sonce je najprej obsvetilo vzhodno pobočje Lhotseja, potem pa je sramežljivo pokukalo izza Amai Dablama. Tedaj so se iz majhnega stolpca na gompi, tako imenujejo domačini samostan, najprej oglasile majhne činele. Takoj za njimi so zadoneli rogovi. Njihov zamolkli ton skupaj s pozvanjem »činele« imenitno sovpadajo z veličastno okolico. Res enkratna harmonija.

Ob osmih smo odšli v gampo. Lame so nas posedli okrog nizke mize v majhni izbi. Najprej so nas postregli s čajem in pecivom. Čaj je bil seveda z mlekom in jakovim maslom.

IZIGRANA SMRT IN SUŽNOST

Martin Prešeren

»Glück — Heil Hitler — eks!« Odgovorili so s »Heil« in nagnili komolce. V hipu je vino končalo v njihovih grih. Kozarci so se trdo priplekli mizo. Helmutov kozarec pa se je razbil, da so črepinje glasno zažvenele in zletele po kotih. Helmuta je pograbil bes, zgrabil je liter z ostalo pijačo in ga treščil proti vratom z vzklikom »Heil und Sieg«. Odreventen Toniju, ki mu je liter letel mimo glave, pa je zavpil: »Noch zwei Liter!« Nato se je glasno zarežal in se ob steni dresajoč sesedel na klop, stisnil k braneču se Eriko in jo po mesarsko poljubil.

Toni je vstopil s »štefanom« vina v roki, v drugi pa je držal metlo, s katero je počistil gostinsko sobo črepinj.

Družba je še pozno v noč popivala in se prsila o svojem junaštvu razbijanju kozarcev in petju nemških pesmi. Pijani Helmut se je poskušal dvigniti s klopi, kar pa mu ni uspelo, vedno je ob steni držal nazaj na svoj sedež, glava pa mu je vsakokrat padla globoko na prsni tem pa so letale iz njegovih ust kletve, katerih pa ni nihče razumel, nič ni nihče poslušal, saj je vsak imel svoje težave. Josef je na mizo naslonil od pijanosti zaspal, goreča cigara pa mu je padla iz rok in žgala namaz prt. Fric in Karl sta od sebe dajala nerazumljive glasove in se poskušala približati gostinskemu vratu. Toni se je opotekal skozi vrata v kuhinjo, se tam sesedel na zaboj za drva, ki je stal poleg štedilnika in si podprl težko glavo. Vse se je vrtele okrog njega in tudi oči ga niso ubogale, videl po dvoje. Hans je obsedel na svojem stolu, kot bi ga nevidna roka priplepila, oči je imel zaprte, bil je bel kakor mrlič in sline so se mu cedile ust. Erika je buljila v neznan, »kamerada« iz onstran meje pa sta se nekoliko poprej odmaknila k sosednji mizi in spokojno zaspala.

»Zumm Teifel nachmol,« je rjul Helmut, ko je ponovno poskušal s dviganjem iz klopi. Končno se mu je posrečilo, nekaj časa se gugal držal za mizo, nato pa je zakolovratil proti vratu in se naslonil nanj. Tem pa je zavpil: »Toni, komm her!« Toni se je nekajkrat poskušal dvigniti z zaboja pri štedilniku. Končno mu je le uspelo.

»Bitte herr Helmut,« je zarigal.

»Niks bitte — gemma schlafen!« je mlatil z jezikom Helmut.

Toni se je končno le prizibal iz kuhinje in pomagal Helmutu, da ga spravil do ležišča. Helmut je padel na ležišče kakor klada in obmurov zaprtimi očmi, zadovoljen sam s seboj, Toni pa je odtaval držeč se sili nazaj v kuhinjo. To noč je prej monolitna družba spala razbita, po koči, tudi v gostinski sobi. Josef je še vedno sedel na svojem starem mizi pri mizi z rokami potegnjen preko nje, glava pa je bila na mizi. Spal je močno hrčal. Njegova prejšnja sosedica sta si neke poiskala svoj bode odtavala sta še pred Helmutom v neko stransko sobo. Erika se je potegla po klopi, Hansu pa je glava globoko padla na prsi, roke so mu visle telesu, kot ne bi bile njegove, iz ust pa se mu je še vedno cedilo prezažuto pivo in vino. Toni je prespal na zaboji za drva ob štedilniku, Fric in Karl pa sta odtavala z veliko težavo po stopnicah na skupno ležišče.

Petrolejka v gostinski sobi je brlela in dogorevala, dokler je bilo petroleja v njej, nato pa je počasi ugašala, dokler ni nastala popolna temota.

Jutro je bilo oblačno in po nebu so se valili težki oblaki polni dežja. Sredine mogočnega Stola je že segala gosta megla in se trgala preko gore na še ne zakritega Nemškega vrha. Zeleniška koča je brez življenja stala prijazni zeleni jasi. Ob tej uri se je vsako jutro iz dimnika prikazal bel dim, to jutro ni kazal življenja. Tudi naoknice so bile še zaprte, kakor spečega človeka v spokojni tišini.

V poznih jutranjih urah se je prvi predramil oskrbnik Toni in se v kuhinji postavil na majave noge. Toni je bil visoke postave, pravi športnik z ogorelim obrazom in temnimi gladkimi lasmi nazaj počesanimi in sredi rahlo vidno prečko. Njegove oči so bile temne in prodirne. Bil je naravno inteligenten in spreten pri vsakem delu, simpatičen in prijeten, pripravljen med obiskovalci zeleniške koče. Med vrati kuhinje se je pojavila Erika, vsa tresoč od mraza in prosila Tonija za kozarec vode in toplo čaj. Toni je odprl oknice, nato pa je brskal za kosom lesa po pepelnici štedilnika, da ga očisti. Za Eriko se ni dosti menil, ko je sedla v kuhinjsko mizo, le ogledoval jo je od strani, tako da Erika ni opazila. Erika je bila koruzno svetlih las, ki so ji segali skoraj do ramen, podolgatega obraza, modrimi očmi, oblečena v bavarski dirndel in z belimi nogavicami. Gledala na obrazu so ji kazale preko petinideset, bila je neinteligentna, nesimpatična. Moškim je prišla prav le v nočnih urah samo za trenutek potrebo, ob belem dnevu pa je ostajala sama, zadržana in nedostopna. Bil najbolj moralne žene arijske rase, katero je neštokrat pogrevala sosedah in slučajnih družbah.

Štedilnik je veselo zagorel in pričel oddajati prijetno toploto. Erika je presedla na zaboj za drva k štedilniku in si ogrevala svoje premrle roke. Ko se je ogrela, je odšla na dvorišče h koritu, se umila in si uredila lase. Se je vračala v kočo, je pri vratih srečala mladega, simpatičnega Helmuta, oblečenega v irharice z zelenimi naramnicami, belo srjako, ogrnjeno s topló sivo tirolsko jopo. Oči so mu bile rdeče od neprespane noči, dima preveč zaužitega alkohola. Ob srečanju z Eriko je Helmut le pozdravil »Guten Morgen«. Erika se je razočarana zavlekla v zatohlo gostinsko sobo.

BRANKO BABIČ

30

NA KOZARI

Nastala je grobna tišina, on pa je začel recitirati »Stojanko, majko Knežepoljko«, pesnitev, ki jo je sestavil takoj po ofenzivi, ko so bila doživetja še popolnoma sveža. Njegov gromski glas je mogočno odmeval med nami, se odbijal od dreves, zaplaval čez Knežpolje in se v svojem odmevu zopet vračal na Kozaro. Recitiral je počasi, s poudarkom in globokim čustvom. Pel je pesem o »Stojanki, majki Knežepoljki«, ki je izgubila svoje tri sinove in ki jih objokuje, govori o žrtvah in junakih Knežpolja, kliče na maščevanje in v boj proti »dušmanu«, obenem pa izpoveduje svojo predanost narodnosvobodilnemu boju in revoluciji. Vse nas je prevzelo. Nihče ni mogel premagati čustev, ki so v vsakem izmed nas prekipevala ob pesmi, ki je govorila o nas in o drugih domačih, o strašnem boju, ki smo ga pravkar preživeli, o pustem Knežpolju, ki je klicalo človeške roke, da bi pobrale ponujene sadove. Ob pogledu na prazno Knežpolje je pesem še bolj zaživela v vsej svoji tragiki in veličini. Ta pesnitev, ki je nastala sredi burnih vojnih dogodkov, sredi stra-

hot, junaštev in žrtvovanja ljudstva Podkozarja, je mogočno prevzela tudi pesnika samega in je nedvomno ena najlepših duhovnih stvaritev iz naše narodnosvobodilne vojne in ljudske revolucije. Ljudska domišljija je pozneje ustvarila legendo, kako se je tedaj Skenderjev glas slišal celo v Bosansko Dubico, kjer naj bi se ljudje zaustavljali na ulici, poslušali in se spraševali, kaj se dogaja na Kozari.

KOZARA SPET OŽIVELA

Ko smo na novo uredili vojsko, ji določili naloge, so se enote razšle na svoje položaje. Bataljoni so prejeli nalog, naj v prvi fazi predvsem nadzorujejo teren in se postopoma spuščajo v vasi ter preganjajo manjše sovražnikove skupine, ki prihajajo tja ropat. Tako so ponovno zaživele akcije kozarskih partizanov in to komaj dober mesec dni po veliki sovražnikovi ofenzivi, ravno tedaj, ko se je ustaška propaganda širokoustila, da je s partizani na Kozari konec. V ta

namen je namreč ministrstvo za propagando NDH izdalo posebno brošuro, ki je govorila o dokončnem uničenju partizanske trdnjave na Kozari. Komandant odreda Šoša je poslal temu ministrstvu uradni dopis odreda s prošnjo, »naj pošljejo na označeni naslov 1500 izvodov brošure »Kozara — grob partizana« (takšen je bil namreč naslov brošure), da bi partizani na Kozari brali, kaj o njih piše. Odgovora seveda ni bilo. Pač pa je ustaška propaganda kmalu spremenila ton, ko so se ponovno začele naše akcije. Poročilo banjaluškega (ustaškega) gorskega zdruza z dne 9. septembra 1942 med drugim navaja:

»Po čiščenju (Kozare) so bile glavne partizanske sile uničene, vendar se je njihov del, tako imenovana elita z voditelji na čelu potuhnila in sedaj ponovno stopa v akcijo. Partizanske skupine, ki so bile razpršene, se ponovno organizirajo in stopajo v akcijo. To dokazuje, da vprašanje Kozare še ni dokončno rešeno.«

Res je, vprašanje Kozare še ni bilo in tudi nikoli ne bo rešeno, kot si je to sovražnik zamislil. Po gričih in poljih Podkozarja se so naše enote ponovno spopadale s sovražnikom, čistile teren in postopoma vzpostavljale stanje, kakršno je bilo pred ofenzivo. Sovražnik je postal oprezen in se vedno manj podajal v vasi. Tako se je osvobodeno ozemlje ponovno utrdilo in širilo. Tisti del prebivalstva, ki se je ob

preboju rešil iz obroča, se je polagoma vračal na svoje domove. Dovolj pa so prišli tudi tisti, ki so se uspeli ogniti sovražniku, ko je prečesaval Kozaro. Nekoliko pozneje so se posamezno ali v manjših skupinah začele vračati ženske, ki jih je sovražnik pošiljal na prisilno delo na nemška veleposredstva v Slavoniji. Te ženske, med katerimi je bilo mnogo mater, ki so jim brutalno odvzeli otroke, so kljub bolečin ali prav zaradi nje bežale s prisilnega dela in se priključevale slavonskim partizanom, se tam borile in bile celo med organizatorji osvobodilnega gibanja v Slavoniji. Zdaž so se po partizanski poteh postopoma vračale na Kozaro. Nekaterim je uspelo zbežati iz koncentracijskega taborišča ali s prisilnega dela, kamor so jih pošiljali ustaši. Tako je Podkozarje ponovno oživljalo. Čeravno je bilo ševelo tistih, ki so se vrnili, še majhno, so ti ljudje dajali življenjski utrip.

Dne 26. avgusta 1942 so borci IV. kordunske brigade med akcijo na Plješevici v bližini Jastrebarskega izkoristili priliko, ko v taborišču ni bilo večjih sovražnikovih sil, in vpadli vanj in rešili nekaj sto otrok. Odpeljali so jih s seboj najprej na Kordun in jih pozneje vrnili v Bosno — na Kozaro.

Naše enote so izvajale manjše akcije proti sovražniku, ljudem pa so tudi priskočile na pomoč pri žetvi in obiranju poljskih pridelkov. Letina je bila obilna, rok pa

malo. Ker pa so bile številne vasi domovi še vedno prazni, so na poljih partizani želi žito in obilno poljske pridelke zase. Odločeno je namreč bilo, da si mora vsak partizan ustvariti zalogo hrane za do šest mesecev. Pri tem smo imeli v mislih predvsem zimski čas, ko bo živeža in ne ljudi, ki bo ostali v vojsko. Podkozarje je bilo daj še vedno tako rekoč prazno, tudi ni bilo mogoče računati, da se ljudje kaj kmalu vrnili. Tako je vsaka enota ali četa zbirala žito in ga uskladiščevala v dobro pripravljenih podzemskih skrinjavah, da se živež ne bi pokvaril. Poleg žita so sušili meso in sadje, kuhali marmelado, kompot in kaj vem kaj še so si ljudje izmislili. Razumljivo da tudi mi nismo bili lačni. Prvič smo si mnogo priboljškov, ki jih navadno v partizanih nismo poznali. Tako smo se po hudi ofenzivi dobro okrepili. Bunkerji so bili polni živil, dovolj za nadaljnjo šest mesecev. Ta živež so v resni črpale naslednjo zimo enote, ki so prišle na Kozaro, ko smo kot 5. kordunska brigada zapustili to območje.

20. in 21. septembra 1942 so okrožni komite organiziral partizansko posvetovanje, ki so se ga udeležili vsi člani tega komiteja, sekretarji bataljonskih partijskih birojev in delegati vseh partijskih organizacij v vojski, od čete do bataljona. Vseh udeležencev je bilo 55.

Zadnji predvojni maturantje – Zadnji maturantje kranjske Gimnazije pred drugo svetovno vojno so se ob 40. obletnici mature zbrali pri Zeljanu na Bledu. Aprila 1941, pred začetkom vojne, jih je bilo 32. Vojna jih je pobrala sedem, dva sta umrla po vojni, trije živijo drugje. Od 23 živih pa se jih je na Bledu zbralo 17. Prijetno je bilo obujanje spominov na dijaška leta, na težke vojne preizkušnje in na življenje po osvoboditvi. Na fotografiji od leve zgoraj: inž. Ivan Golorej, inž. Janez Golc, Zore Novak, dr. Alojz Mazi, inž. Lado Zima, Janez Marinc, Marinka Rant-Slokanova, dr. Štefi Jankovič-Kavčičeva, Milka Fiser, dr. Slavi Lotrič-Pentkova, Miloš Rutar, Tone Marčan, Mira Bertonec-Hiršlova, Anica Ažman in Irena Špenko-Kranjčeva.

Naša očiščevalna akcija

Pri nas, v naši krajevni skupnosti, smo imeli očiščevalno akcijo. Da se ne, kako smo pridni, smo zadevo dali v časopis.

V ranem sobotnem jutru je brželo na zborni prostor ob vaško balnišče veliko mlado. No ja, skoraj vsi: sošolci Jur, študent, je kot ponavadi spadal kot top po petkovih krokarjih, Lenčeva Meri je bila s frajerjem, ki ga ukeno kot ponavadi, Gustljova pa je a priori proti vsaki vaški akciji.

Prihajali smo oboroženi z grabljami in lopatami, kajti svinjarije se je v letu dni nabralo povsod: okoli vaškega pokopališča, za vodnjakom, ob cesti in ob gmajni. Ves dopoldan smo vlačili konzerve, stakle, stare divane, odslužene kopalnice, kopalne kadi in stranišče. Školjke na zbirno mesto ob Savi. Vabljali so se kupi in kupčki in govorili je bilo za goro nesnage in odpadkov, kajti zares smo pljunili v vse, kar je posebej v momentih, ko je v vaški pomanjkanju novic prineslo tudi lokalnega novinarčka. V ta je vneto pritiskal na aparat, da dobi dober beležil in vzdihoval, da se sosedne sloge in take skrbi za okolje že dolgo ne. Očitno prekam in vžičen je pobral Simna, ki je v zakaj in sploh se udeležuje krajeve potrebe, zgledne očiščevalne akcije. Šimen je najprej popljunil, dvakrat privihal pa nato ladjico na glavi, nato pa strumno izjavil, da se akcije

udeležuje zato, ker se je že mora, kajti sicer bodo leto dni brusili jezik, da je lenuh, smrduh in za nobeno rabo. V časopisu je sicer potem pisalo, da je Šimen dahnil, da je čistoča okolja njegova stalna skrb, ki mu ne da spati, da je bil pobudnik akcije in svetel vzor, a vse to ničesar ne spremeni in nič ne de. Akcija nam je vsestransko krasno uspela, tako po otipljivem učinku kupov smeti kot tudi po vzgojnem, saj je jasno, da se bo potem miselnost vaščanov korenito spremenila.

Po akciji smo posedli ob balnišču in jedli klobase iz fonda »nerazporejeni odhodki« krajeve skupnosti. Bili smo trudni, a zadovoljni, kajti nikjer več niti cigaretnega papirčka. Bili bi na akcijo čisto pozabili, da nas ni vsak dan toplo ogled pogled na kupe smeti ob reki. Plod naše volje, sloge, skrbi! Zares veličasten kup in zares veličasten pogled!

A po nekem neurju, ko so se strele sprehajale nad kostanji in ko je lilo kot na sodni dan, kupa ni bilo več. Odnos ga je Sava. Gustljova Fani iz kupove sosesčine je vrisnila od veselja, saj ji zdaj mesarske muhe niso več brenčale okoli nosu v kuhinji in tudi mi priznamo, da smo si kar nekaj oddahnili. Savi zahvaljujoč in brez vsakih nadaljnjih stroškov in skrbi imamo danes vas kristalno čisto.

»Se dobro,« je smrknul Šimen in pljunil, »še dobro, da imamo Savo. Voda pa res vse odnese...« D. Sedej

Lepo je spati v oglarski bajti

Stanko je fant kot vsi, ki se bodo prihodnji teden po dobrih dveh mesecih zopet vsedli v šolske klopi. Najbolj let je star, doma pa je na starem vrhu. Čeprav Stari vrh večidel poznate le po lepih smučinah, pa tudi poleti tam prav zanimivo. Ostalih del na kmetiji Stanko ponuja očetu pri kuhanju oglja.

»Več let pomagam pri kuhanju, pa sem kopo pripravil in skuhal sam. Ker je treba paziti na ogenj, ponoči, spim kar v oglarski bajti, ki jo naredim ob kopi. Pa še kaj ni treba tako natanko,« pravi in nagajivo pogleda z kot oglje pljuni očmi. »Ko oglje prodamo, dobim denarja tudi jaz,« navdušeno doda.

»Eleg tega, da pomagam doma na kmetiji, grem poleti tudi na morje.

Sreča v zelenju in cvetju

Mlada – Delovna organizacija Gorenje prireja v dneh od 26. do 30. avgusta na Muti tradicionalno razstavo »Sreča v zelenju in cvetju«. Spremljale jo bodo številne prireditve, med njimi tudi proslava ob stoletnici koprskih Lovrencu na Pohorju, strokovno posvetovanje ob 9. uri v osnovni šoli (Luzenica) z naslovom Intenzivno pridelovanje hrane na površinah in usmerjanje strokovnjakov bodo sprejemali o usmerjanju mladih v kmetijske poklice in o uporabi strokovnih in mehanizacij, sort in sejo in v zaščitnih sredstvih. Popoldne učenci vuzeniške osnovne šole praktično pokazali na obsevnih pionirskih zadruge, kako je bilo tudi na majhnem kosu površine zemlje pridelati ne samo majhne količine hrane. C. Z.

Sedaj se z malo kislim obrazom pripravljam na novo šolsko leto. Počitnice vedno tako hitro minejo! Vendar bo kmalu zima in smučarska proga poteka tik mimo naše hiše, tako da moram vsak dan vsaj za kakšno urico na smučke. To bo letos malo težje, kajti moral se bom voziti v šolo v Škofjo Loko. Zato bom še toliko težje čakal zimskih počitnic.

Takšen je torej Stanko. In on morda zagotavlja, da oglarjenje pod Starim vrhom še ne bo kmalu zamrlo.

V. Primožič

»Srečanja« na škofjeloškem gradu

Društvo invalidov Škofja Loka organizira v mednarodnem letu invalidov zabavno glasbeno prireditev »Srečanja«, ki bo v nedeljo, 30. avgusta, na loškem gradu v Škofji Loki. Prireditve, na kateri sodeluje ansambel Lojzeta Slaka in Mito Trefalt, se bo pričela ob 14. uri, za hrano in pijačo pa bo poskrbljeno že ob 12. uri dalje. Med programom bo tudi tombola, za katero tombolske kartice bodo prodajali na prireditvi. Kar

te pa lahko kupite v prostorih društva v Domu slepih v Stari Loki. Društvo invalidov Škofja Loka šteje okrog tisoč tristo članov in deluje že deset let. Ena izmed njihovih nalog je tudi obiskovanje in pomoč invalidom v oddaljenih krajih občine. Prav v ta namen pripravljajo tudi to prireditev, kajti dobiček bodo potrebovali za pomoč svojim oskrbovancem v zimskem času. Prireditelji žele čimvečji obisk. V. Primožič

VAŠA PISMA

KOMU JE NAPOTI BRUNARICA OB ČUKOVI JAMI!

Človek bi mislil, da se lahko prav vsi veselimo enkratne požrtvovalnosti posebnih nekaterih članov Turističnega društva Kokrica, ki so s prostovoljnimi delom in naprosjačenim lesom postavili na bregu Čukove jame (izven zaščitene območja) lečo brunarico. Tako zagnanost smo poznali samo prva leta po vojni, potem pa je prevladovala miselnost, da mora biti vsak korak plačan.

Najel pa se je človek, ki mu ni bila všeč prizadevnost naših ljudi (Iztok Geister v Glasu z dne 11. avgusta letos). Moral je spremeniti ime in namembnost te leče 16 kvadratnih metrov velike okrepčevalnice v pravem pomenu besede v gostinski objekt, veselje in navdušenje ob njenem odprtju pa v pivsko vzdušje. Potrebno se mu je zdelo še skritizirati njen zunanji videz, češ da je to »spravljiva hišica« (Delo 28. 3. 1981).

Zakaj je Turistično društvo postavilo brunarico?

Že nekaj desetletij je Čukova jama, pravzaprav z vodo zalit opuščen glinokop bivše opekarne, priljubljeno zbirališče ribičev, poleti kopalcev, pozimi drsalcev, v vsakem času pa sprehajalcev. Tako je bilo že pred ustanovitvijo Turističnega društva. Iz leta v leto je bilo to vedno več odpadkov in navlake. Kranjska občinska skupščina je pred leti zato sklenila divje smetišče razširiti v tenetiški gozd. Stvar s tem še ni bila urejena. Onesnaženo obrežje je klicalo trajnejšo rešitev. Turistično društvo, ko je bilo ustanovljeno, je sklenilo bregove jame očistiti. To dela vsa leta delovanja in letno vlaga po 100 ur prostovoljnega dela, prvo čiščenje pa je bilo sploh zahtevnejše. Narediti je bilo treba še več. Ljudje so prinašali s seboj razne odpadke, ni pa bilo sanitarij, kar je pomenilo dodatno onesnaževanje. Sicer bi bilo vsako čiščenje brez haska.

Takšne nujne so Turistično društvo priganjale h gradnji, ne pa, da bi brunarica, tako skromna po površini, vabila k pijančevanju. Ob brunarici je odprto stranišče z betonsko greznico, ki se bo lahko praznila in njena vsebina koristno uporabila. Estetski videz!

Niče, razen če nima zlih misli, ne more reči, da brunarica ni prijetna zgradba. O zidanju drugačnih zgradb sploh ni bilo govora. Dvoje možnosti je bilo: ali pločevinasti kiosk ali lesenjača. Odločili smo se za slednje, namestili klopi, posode za odpadke in še za marsikaj drugega je poskrbljeno. Da bi motili ptice v južnem, zaščitnem delu močvirja. Kje neki! Desetletja je tu delala opekarina, rohnili so stroji in bagri, ropotali vagončki, razlegali so se klci zaposlenih v jami, pa so ptice tedaj mirno priletele, odletele, počivale in gnezdile. Rekreativna dejavnost ne more povzročiti niti desetine omenjenega hrupa.

Tovariš Geister ponuja naši krajevni skupnosti sestanek, da bi »ji pomagal iz zadrege! To sploh ni nobena zadrega. Mi smo se odločili za mirno sožitje: v nezaščitenem delu Čukove jame rekreacija, v zaščitenem pa ptice in fosili, kjer je za njihov obstoj tudi veliko naših zaslug. Z našo dejavnostjo ne bomo nikogar motili, pa tudi v zaščitenem območju ne bomo posegali. Če pa tovariš Geistra veseli urediti naravoslovni park, mu seveda tega nihče ne bo branil. Če se bo on s somišljeniki s tako vneto lotil dela, kakor smo se ga mi, bo uspel! Saj je bilo tudi nas le peščica, pa smo vendar veliko naredili!

Turistično društvo Kokrica

Črtomir Zorec

POGOVORI O TRŽIČU, NJEGOVH KRAJIH IN LJUDEH

(11. zapis)

Pot od Čadovelj do Doline vodi skozi Dovžanovo sotesko, ki si jo je izdolbla Tržiška Bistrica v teku stotisočletij. Kot vse to preprosto in suho zveni, je vendarle ta soteska eden najčudovitejših naravnih čarov tržiske okolice. Tako blizu mesta – tako divjeromantična soteska! Pravi skriti biser v nizu gorenjskih lepote!

DOLŽANOVA SOTESKA

Raje bi zapisal: Dolžanova soteska, čeprav je izgovorjava priimka Dolžan res drugačna. Vendar pa si tudi prebivalci Dovžega nad Mojstrano ob Savi Dolinki pravijo, da so Dovžani. Tudi nekateri priimki v vaseh ob zgornjem povirju Tržiške Bistrice so na moč zanimivi in samosvoji: Čenčov, Godnov, Ukc (to je pač »Lukce«!). In pa Zali Potok, ki oddaja svojo vodo Bistrici nekoliko višje nad Jelendolom, utegne zapeljati misel na kako lepoto; žal, potok naj bi bil pač lep potok. Toda, kako zmotna je misel. Saj je to le hudournik, torej zli potok, nevaren tok. Tudi zale ženske, lepote, so veljale nekoč ob rojstvu jezika za zle... Najbrž, saj je vse to le tvegano, nestrokovno ugibanje, izlet v neraziskane pokrajine znanstvenega imenoslovja.

Kmalu nad Čadovljami se dolina Tržiške Bistrice nevarno zoži in dopušča le pretok strmo deroče vode. Za pot ob vodi je zmanjkalo prostora, samo strme skalne stene padajo z obeh strani do struge. Zato so Dolinci, t.j. prebivalci doline nad sotesko, za prenos oglja v Tržič morali ubirati odročno a bolj varno pot čez Retenji vrh. Kajti viseči »Hudičev most«, ki je služil le peščem in morda tudi jezdecem, ni bil prav varen in večkrat celo pretrgan, saj je menda visel na vrbovih trtah; zato so mu rekli tudi »trtov most«. Sedaj vodi pot (v resnici kar lepa, asfaltirana cesta!) skozi predor, ki ga je dal izklesati leta 1895 baron Julij Born, pač bolj zaradi svojih koristi, kot lastnik posestva Putrhof je potreboval varno pot za prevoz svojega lesa v dolino.

Predor je prav zanimivo, zares mojstrsko delo starih cestnih in rudarskih strokovnjakov. Izsekane živno apnenčasto skalo, ima pet večjih »oken«, odprtini. Takoj, da bi lahko rekli, da vodi cesta skozi »galerije«.

Citiram iz Ramovševe knjižice Po poteh okamenega življenja v tržiskem prostoru:

»V Dovžanovi soteski se je nabrala v belem, rožnatem in rdečem apnencu velika množica, ostankov permijskih ramonožcev in še več prazivalic, ki so se čudovito ohranile. Narava je grobišče okamenin varovala v svojih nedrjih milijone in milijone let, celo več kot 250 milijonov, in »jih varno shranila pred uničenjem«.

K sreči so bile nedavne raziskave kremenčevega konglomerata iz Dovžanove soteske, ki jih je naročila Tovarna dušika v Rušah, negativne. Tako so grobi posegi v lepoto narave Dovžanove soteske začasno odklonjeni. Sreče krajanom gotovo ne bi prinesli, le strupen kremenčev prah... Delavcem pa silikozo... (Primerjaj lokacijo delovišča kremenčevega peska v srcu Moravške doline in njegov vpliv na okolico, na ljudi in na vodo.) In še ena gorenjska lepota bi bila oskrunjena...

SKALNATI »TURNCI« IN VODNE »KASKADE«

Ko se cesta izmota iz predora in iz soteske, zavije v serpentinah strmo navzgor in tu se odpre veličasten pogled kar na pet visokih »turncev«, skalnih obeliskov, ki straziijo pot v dolino. Tu imajo mladi tržiški plezalci svojo prvo šolo, nekaj »plezalni vrtec«.

Pogled v strugo Tržiške Bistrice pa je naravnost divje lep. Voda pada čez nagrmadene skale, dobesedno skače v dolino, odtod ime kaskade t.j. skakalci. Sploh pa je voda nekaj čudovitega; vedno je lepa: kot rosa, kot poteček, kot reka, kot morje. Voda je življenje. Neukrotljivo življenje. Pomaga in uničuje. Je krotka in divja. Sveti Francšek Asiški, ki mu je bila narava tako blizu, je vodo kar posebej in ji rekel: sestra, krotka in dobra sestra!

No, tu v hribovju vedo še za »težko vodo«. To je pomladanska snežnica, motna in gosta, ki priteče z gora. Ko pa se, navadno ob začetku decembra, zlije nad povirje Bistrice jesensko deževje, pravi Tržičani obili vodi kar »Miklavževa povodenj«.

Zimske snežne ujme včasih preprečijo avtobusom pot skozi predor. Saj le do tu vodi asfaltirana cesta do Čadovelj. Potem pa je na strmih ovinkih nad predorom le makadam, ki dobi asfaltno prevleko spet šele na odseku Dolina – Jelendol. Najbrž bodo te stvari v doglednem času urejene. Že zaradi šolskih otrok in domačinov iz Jelendola in Doline, ki jih je treba vsak delavnik prepeljati v Tržič.

DOLINA V DOLINI

Zaselek, pravzaprav že kar vasica s prek sto stalnimi prebivalci in s šolo, leta 1930 ustanovljeno enorazrednico. Prej je bil nekaj časa (od l. 1919 dalje) pri tržiški osnovni šoli osnovan poseben oddelk »hribovska šola« za otroke iz zelo oddaljenih krajev okrog po hribovju nad Bistrico in Lomščico. Pozneje (še leta 1968) je v Dolini skrbela za šoloobvezne otroke že trirazrednica.

Dolina je razpotegnjena vas ob vodi. Spodnji del Na jamah spominja na nekdanje opuščene rudokope. Hiše zasledka stoji kar med ogromnimi skalami (balvani), ki jih je do soteske privlila voda ali ledenik. Više ob Bistrici je Zgornja Dolina, tu pritekla v strugo potok Kališnik. H Dolini sodijo tudi visokogorske samotne kmetije, kot so n.p.r. Kušpergar na 850 Nm, Urh in Pinc na 1018 Nm.

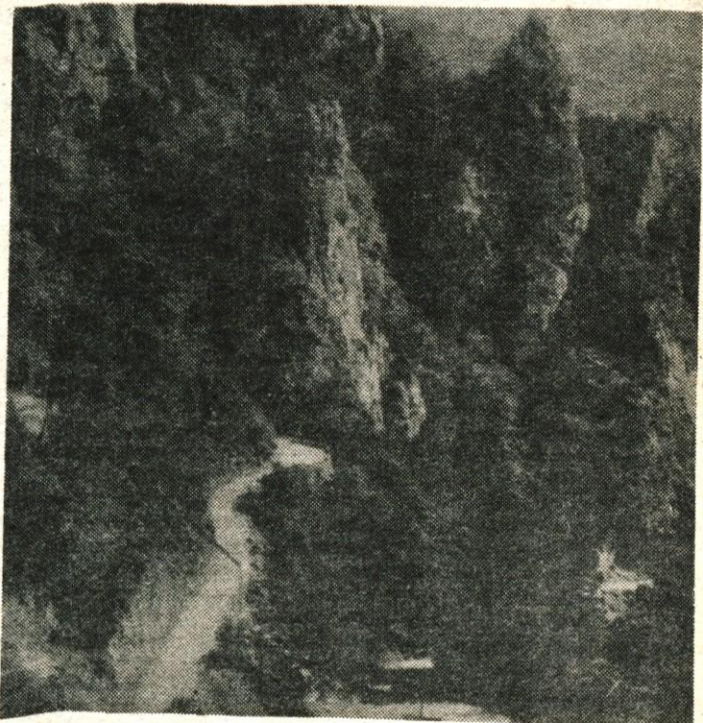
Iz Doline vodi več znamenitih planinskih poti na Kal in Kofce. Tako vodi, od Ukca (Lukca) tudi znamenovana Titova ilegalna pot čez Karavanke. (Glej 3. zapis – tam je opisana trasa te poti).

Na začetku te poti, na Mahavovem griču pri Sebenjah, je bila poleti 1977 odkrita spominska plošča z besedilom:

Od tu je krenil v juliju 1934 Josip Broz Tito po ilegalni poti preko Karavanke.

Plošča je pritrjena na rdečkasto skalo, simbolom gora; pod njo pa je relief, sestavljen iz trofejnega orožja delo Toneta Svetine.

Titova pot se je na naši strani končala na 1800 m visoki Skrbini, na koroški strani pa je vodila skozi slovenske Sele v dolino.

Skrbine in cesta nad Dovžanovo sotesko ob strugi Tržiške Bistrice pod Dolino.

podjetje za vzdrževanje zgradb
in gradbeni nadzor — p. o.

Radovljica

Stanovanjska zadruga »Dom«, Cankarjeva 27, Radovljica
objavlja prosta dela in naloge

FINANČNEGA KNJIGOVODJE

Kandidati morajo poleg splošnih z zakonom določenih pogojev
izpolnjevati še naslednji posebni pogoj:

- imeti morajo srednjo strokovno izobrazbo ekonomske smeri in tri leta delovnih izkušenj v knjigovodstvu
- Delovno razmerje se sklepa za nedoločen čas, s polnim delovnim časom. Poskusno delo traja tri mesece.
- Pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati dostavijo na naslov Stanovanjska zadruga Dom, Radovljica, Cankarjeva 27 — v 15 dneh po tej objavi.

O izbiri bodo vsi kandidati pismeno obveščeni.

KOMUNALNO PODJETJE Pristava 80 TRŽIČ

V razpisu z dne 18.8.1981
je pomotoma izpadel na-
slednji stavek:

Razpisna komisija DS po-
novno razpisuje v skladu s
statutom, drugimi samo-
upravnimi splošnimi akti in
sklepom DS prosta dela in
naloge: **delavca s poseb-
nimi pooblastili in odgo-
vornostmi za mandatno
obdobje 4 let.**

almira

RADOVLJICA TOZD Trgovina in delovna skupnost skupnih služb

razpisuje odprodajo
naslednjih rabljenih
osnovnih sredstev:

1. kinokamera EUMIG C-3
2. projektor EUMIG 8 mm
3. magnetofon GRUNDIG
4. diktafon IBM
5. knjižni stroj ASCOTA z množilcem
6. pisalni stroj BISER
7. fakturirka SOEMTRON

Predmete za prodajo si
lahko ogledate vsak dan
do 4.9.1981 od 7.-13.
ure v upravni zgradbi
Almire, soba 102, Jalno-
va 2, Radovljica.

AERODROM LJUBLJANA - PULA

Komisija za delovna in stanovanjska razmerja TOZD
Aerodromska dejavnost objavlja prosta dela in naloge

ČIŠČENJE PRISTANIŠKE STAVBE IN LETAL
za nedoločen čas s poskusnim delom 30 dni, 3 delavca,
osebni dohodek 8000 din

**NATOVARJANJA, IZTOVARJANJA PRTLJAGE, BLA
IN POŠTE**
za določen čas, za nadomeščanje delavca v JLA z
stjo redne zaposlitve, 2 delavca,
osebni dohodek 8500 din

**VOZNA TRAKTORJA S PRIKLJUČKI IN POMOČ
PRI VZDRŽEVALNIH DELIH**
za nedoločen čas, s poskusnim delom 30 dni, 1 delavec,
osebni dohodek 8700 din

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- pod 1. — končana ali nedokončana osnovna šola
- pod 2. — končana osnovna šola
- pod 3. — končana osnovna šola, izpit za voznika B in F kategorij
- 3 mesece delovnih izkušenj

Vsi kandidati morajo izpolnjevati tudi posebne pogoje, ki veljajo
delo na letališču in mejnem prehodu.

Kandidati za vsa objavljena dela in naloge naj pošljejo svoje
dokazili o končani šoli v 15 dneh po objavi na naslov:
Ljubljana, kadrovska služba, 64210 Brnik.

Kandidati bodo obveščeni v 8 dneh po odločitvi samoupravnih
organov.

Gostinska delovna organizacija

Hotel „Grad Podvin“

Radovljica

objavlja prosta dela in naloge za neomejen čas

RECEPTORJA

Pogoji:

- dokončana hotelska, gostinska ali ustrezna srednja šola z delovnimi izkušnjami in znanjem tujih jezikov, prednost dajemo znanju nemščine

Za objavljeno delovno mesto je določeno dvomesečno poskusno delo.

Objava velja do zasedbe delovnega mesta.

Vloge pošljite v roku 15 dni po objavi na naslov: Hotel Grad Podvin, p. Radovljica, p. p. 10 ali pa se osebno zglasite v kadrovskem oddelku.

KOMUNALNO PODJETJE KOVINAR JESENICE Zbor delavcev DS skupnih služb

vabi k sodelovanju

**DELAVCA ZA OPRAVLJANJE DEL IN NALOG S PODROČJA
VARSTVA PRI DELU.**

- Pogoj:
- višja šola za varstvo pri delu
 - opravljen pripravniški staž ali
 - višja izobrazba
 - izpit A programa iz varstva pri delu

Kandidati naj svoje prijave skupno z dokazili o izpolnjevanju
pogojev pošljejo na naslov: Komunalno podjetje Kovinar Jesenice
— DS skupnih služb v 15 dneh od dneva objave oglasa.

LAHKA OTROŠKA OBUTEV ZA IGRO IN ŠOLSKE DNI.

Sonce, morje in prijateljstvo

Čeprav se počitnice vztrajno iztekajo, marsikdo od šolarjev odganja misli o novem šolskem letu. Med njimi je tudi več kot tristoletni gorenjski osnovnošolci, ki preživljajo zadnji del prostega časa v letovišču v Pineti. Med njimi so tudi otroci iz italijanskega Rivolija, ki je pobraten s Kranjem in iz Avstrije. Poleg teh je tudi štirinajst otrok — spastikov.

»V začetku smo se spraševali, kako vzpostaviti stike med našimi otroci in tujci. Večerne prireditve, pa tudi skupno kopanje in družabne igre, so jih hitro zblizali. Tudi vzgojitelji, čeprav so večino mladi, se trudijo, kajti otroci so večino ali

slabšega zdravja ali pa iz socialno ogroženih družin. Po enem tednu je zdravstvena kolonija postala homogena, pa tudi z zdravjem otrok smo zadovoljni,« pravi prof. Anka Zevnik, pedagoški vodja izmene.

Ksenija Krišanič iz Kranja: »V Pineti sem letos že tretje leto. Tudi s starši sem bila na morju, vendar je tukaj vseeno nekaj posebnega. Predvsem mi je všeč družba, vsako leto spoznam nove prijatelje. Edina stvar, ki mi ni najbolj všeč, je točno programiranje časa — od ure do ure. Vendar najbrž tudi to mora biti, ker nas je res veliko, saj nas je samo v

Sonca, morja in veselja je dovolj za vse. Foto: V. Primožič

Četrtrič po Titovi poti

Tržič — V soboto in nedeljo, 29. in 30. avgusta, pripravljajo v Tržiču že četrtri pohod po Titovi poti. Le redke občine imajo v svoji novejši zgodovini tako pomembno obeležje, zato je pomembno, da pohod postane tradicionalen in v zavesti občanov ena najpomembnejših aktivnosti za obujanje in razvijanje revolucionarnih tradicij NOB. Letošnji pohod je skupna akcija širše družbenopolitične skupnosti. Že od začetka pa je nosilec pohoda OK ZSMS Tržič. Pohod poteka v celoti po ozemlju tržičke občine, od Mahavogvega griča v Sebenju skozi Križe, Pristavo, Tržič, Čadovlje na Šijo in nato na Skrbino, kjer je tovariš Tito leta 1934 ilegalno prestopil jugoslovansko-avstrijsko mejo. Pohodno enoto Koraški odred sestavljajo predstavniki OO ZSMS iz KS in OZD, enot JLA in drugih družbenopolitičnih organizacij. Gorska reševalna služba in alpinistični odsek bosta poskrbela za varni zadnji del

poti proti Skrbini, občinska zveza tabornikov pa bo postavila na Šiji taborni ogenj. Udeleženci, predvidevajo, da jih bo vsaj 120, se bodo ob poti ustavljali ob obeležjih NOB, pogovarjali se bodo s preživelimi borci, v programu pohoda pa so predvidena tudi športna tekmovanja, spoznavanje oborožitve naše armade in razgovor s predstavniki občine. Ob tabornem ognju bo kulturni program, obljublja pa tudi presenečenje. Povabili so tudi Andreja Šifrerja, vendar njegova udeležba ni gotova. Izdali bodo tudi pohodniški bilten, poskrbljeno je tudi za prenočišče v planinskem domu PD Planinac Kranj. Želja vseh, ki pripravljajo dvodnevni pohod po ilegalni poti tovariša Tita je, da bi se ga udeležilo čim več Tržičanov, posebno mladih, ki bi s svojo udeležbo prispevali k pravi veljavi sedaj že tradicionalnega pohoda.

M. Fornazarič

Mednarodna razstava psov

Ljubljana — V soboto in nedeljo, 22. in 23. avgusta je bila v Ljubljani 26. tradicionalna mednarodna razstava psov vseh pasem, ki jo je tudi tokrat pripravila Kinološka zveza Slovenije.

Na tej množični prireditvi je letos sodelovalo preko 900 lastnikov psov s svojimi ljubljenci, predstavniki kar 121 pasem. V Ljubljano so prišli iz devetih držav, med njimi največ iz Velike Britanije, Italije, Češkoslovaške, Avstrije in Nemčije, torej iz držav, kjer ima kinologija kakor pri nas že bogato tradicijo. Za ljubljansko mednarodno razstavo je med tujci vedno dovolj zanimanja. Vsakdo se namreč odzovejo z dobrim številom psov tistih pasem, ki so za njihovo okolje najbolj značilne. Letos je v okviru razstave posebna razstava namenjena britanskim ovčarskim psom, ki je pri nas še ne poznamo.

Prvi dan prireditve so občinstvu na Gospodarskem razstavišču predstavili lovske pse. Obiskovalci so si lahko ogledali blizu 300 psov iz 17 kinoloških društev in tujine, med njimi pitčarje, labradorje, terierje, setre ... Nedelja je bila v celoti namenjena prikazu psov najrazličnejših pasem, med katerimi so še posebej

Kraški ovčar

izstopali večkratni dobitniki mednarodnega priznanja CACIB, eksotične pasme družinskih psov, čuvaji, pastirski psi, športni in službeni psi. Zvečer so pripravili nastop šolanih psov, in sicer športnih in službenih psov milice, večinoma nemških ovčarjev, v programu pa je nastopilo tudi deset kraških ovčarjev iz mariborskega kinološkega društva, kar je prvi nastop šolane skupine psov domače avtohtone pasme.

Ob 26. mednarodni kinološki razstavi, ki je letos ravno ob 60-letnici organizirane kinologije na Slovenskem, so visokemu jubileju dali poseben poudarek. Že razstava sama govori o mestu, ki ga je slovenska kinologija dosegla v svetovnem merilu, izdali pa so tudi pester katalog, v katerem je predstavljeno delo Kinološke zveze in problemi sodobne kinologije.

D. Ž.

GLASOVA ANKETA

Devet dni na obrambnem usposabljanju

Dražgoše — Komite za ljudsko obrambo iz Škofje Loke je v zgodovinskih Dražgošah pripravil obrambno usposabljanje za 33 deklet in 29 fantov letnika 1965, ki po končani osemletki niso nadaljevali s šolanjem ali so bili kako drugače izvzeti od pouka obrambe in družbene samozastite. Načrt republiškega sekretariata za ljudsko obrambo predvideva za to 20-dnevno usposabljanje, vendar so ga v škofjeloški občini zaradi omejenih sredstev in kmečkih del v tem času (del udeležencev je namreč s kmetij) skrajšali na devet dni. Ni bilo omejeno le na strokovno vojaško področje, temveč so dekleta in fantje izvedeli marsikaj tudi o družbenopolitičnih razmerah v občini in republiki, o prvi pomoči, o zdravju škodljivih razvadah in tudi o odnosu med spoloma. Pomembno je, da je usposabljanje potekalo v domači občini, saj je poznavanje terena po izkušnjah narodnoosvobodilnega boja in tudi dražgoške bitke odločilnega pomena pri partizanskem načinu vojskovanja.

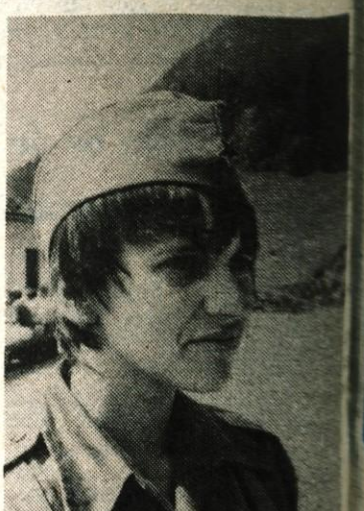
Nenavadno hitro se je vseh 62 šestnajstletnikov privadilo na vojaški red in disciplino, dobro so se počutili v dražgoški osnovni šoli, ki jim je gostoljubno ponudila zavetje, hitro in sproščeno je zato stekla tudi beseda.

Matevž Krajnc iz Brezje »Doma na kmetiji je v teh dneh veliko dela, spravljamo otavo krompir, poleg tega urejamo fasado na hiši. V veliko pomoč bil domačin, toda vseeno sem odzval pozivu za obrambno usposabljanje. Spoznal sem orodje del vojne taktike. Koristilo mi je, čeprav želim, da mi nikoli ne bilo treba v vojni uporabljati znanja. Disciplinam je na zavajalno ravni in kar skušamo se z voljo deklet, kdo bo naredil manj krškov. V teh dneh so nas obiskovali tudi škofjeloški mladinci in predstavniki družbenopolitičnega tabora v občini. Zanimali so se naše težave.«

Nuska Dolenc iz Zirov, študentka pedagoške akademije, je poveljevala vodu šestnajstih deklet: »Julija sem bila na 14-dnevem usposabljanju za komandirke v Pekrah pri Mariboru. Tukaj v Dražgošah sem prvič tudi praktično preskusila, kar smo se naučili tod. Nisem si povsem predstavljala, kako bom poveljevala. Kar malce nerodno mi je bilo, četudi imam v vodu sama dekleta. Pa saj veste, na ženske v vojaški uniformi pa še komandirke povrh nekateri že tako gledajo z »rezervom«. Kdo pa jo bo poslušal, pravijo. Pa ni bilo povsem tako. Dekleta so prizadevna in vse naloge natančno uresničujejo. Prve dne se je še oglašalo domotožje, tudi jokale so, zdaj pravijo, da bi še ostale.«

Mateja Bertonec iz Bala »ce, dijakinja tekstilne šole v Ljubljani: »V šoli nimam posebnih obrambnih vzgoj, zato se na Dražgošah učim zamujeno. Z eno zračno puško doslej nisem imela stika z orožjem. Organizirano imamo tudi polno in stražarsko službo. Izjem, tudi dekleta morajo ponoči na stražo. Vsak večer se za dobre pol urce tudi zapeljejo povselti so se smeli le nekateri. Nekateri so zato raje »žrtvovali cel dan, samo da so se po koncu lahko zavrteli. Na ta način število kadincev upadlo že v prvem dnevu. Na koncu usposabljanja jih je bilo le šest. Veliko k temu pripomoglo tudi predavanje o škodljivosti kajenja.«

C. Zaplotnik

Kvalitetna ponudba in dobro poslovanje

Tržič — Petrolova restavracija v Bistrici pri Tržiču leži na dobro prometni točki, ob mednarodni cesti proti Ljubljani. Lepo urejen gostinski objekt, dobra postrežba, domiselna ponudba domačih jedi, kulinarčni tedni, pa še marsikaj novega omogoča restavraciji dobro poslovanje. Njen poslovodja Martin Bevk je povedal, da so s polletnimi rezultati zadovoljni, posebno v sezoni, saj leži objekt na taki točki, da je med gosti največ prehodnih turistov, ki se vračajo z obale, veliko pa je tudi stalnih gostov — domačinov, ki restavracijo napolnijo posebno zvečer.

»Med sezono je največ Nemcev, Nizozemcev, Belgijcev, Avstrijcev. Lansko poletje smo pri poslovanju s tujimi gosti uvedli novost, za katero upamo, da bo postala stalnost. Tuji gostje lahko plačajo v devizah, imamo pa tudi lastno menjalnico. Pri nas turisti lahko dobijo tudi turistične informacije, začeli pa smo tudi s prodajo spominkov. Tu smo šele na začetku, saj bi radi ponudili izvirne spominke, ne pa kič, vendar je to v Sloveniji že kar težko. Radi bi v restavraciji uredili vitrino, kjer bi si gostje lahko ogledali, kaj lahko kupijo.«

Posebno pozornost gotovo posvečate izbiri jedi. Znano pa je, da vsako leto spomladi in jeseni pripravite kulinarčne tedne. Bo tako tudi letos? »Seveda. Že sama struktura gostov v poletnih mesecih je taka, da nudimo največ jedi po naročilu, na jedilnik pa se trudimo uvesti domače jedi. Za popostritev mesecev, ko ni takega tujkega prometa, pa vsako leto pri-

pravimo tedne specialitet. Je takimenovan Martinov, nudili pa smo tudi žabje, kar ribje specialitete. Uspeh je vsekakor bomo s tem nadalje trudimo pa se, da bi ponudili leto nove specialitete. Gostje privabiti s kvaliteto, čeprav teri pravijo, da so naše cene. Kot restavracija smo na nivoju, da temu sledijo tudi cene. Kakšni pa so načrti? Kakšni kadrom?

»Želimo predvsem ohraniti danjo kvaliteto. Upamo, da bomo dajali spominkov zaživel, devize menjave pa predvidevamo da bomo na koncu leta imeli okoli 10 milijonov deviz. Imeli več pokritega prostora, skusili tudi z glasbo. Kar se kadrov, pa moram povedati, nas nimamo problemov, saj jih uspešno stimuliramo z dobrimi nemi dohodki, ki so pet procent nad panogo.«

Na koncu velja povedati, da sodelujejo tudi z delavci obratov, stržkih črpalk. Njihov uspeh toliko večji, ker se trudijo v gostinstvo ponudbo vključiti dobro domačo kuhinjo in spominke.

M. Fornazarič